

G. 173.

N. I. 819

234

III, 412

2. D. B. V.
IO. DAVIDIS KOELERI P.P.
SCHEDIASMA HISTORICVM
DE
NUMISMATE
IACOBI GRANDIS DE CARRARIA
DOMINI I PATAVII
INTER RECENTIORA FORTE VETVSTISSIMO
EXPOSITA SIMVL
SVCCESIONE CARRARIORVM
IN DOMINATV PATAVINO
AD ILLVSTRATIONEM HISTORIAE
SECYLI P. C. N. XIV.

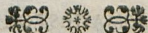

ALTORFI NORIC.
APVD IOD. GVIL. KOHLESIVM BIBLIOPOL. ET TYPOGR. ACAD.
A. O. R. CIO IOCCXVII.

101

IO. DAVIDS & COLLEGIUM
 SCHEIDT & HISTORICUS
 IN V. MISSA T. E.
 IACOBI GRANDIS DE CARRARIA
 DOMINI P. P. P. P. P.
 ET P. P. P. P. P. P. P. P. P. P.
 SV. GREGORII GABRIELI
 DOMINI P. P. P. P. P. P. P. P. P. P.
 ET P. P. P. P. P. P. P. P. P. P.

SCHEDIASMA HISTORICVM
DE
NUMISMATE
IACOBI GRANDIS DE CARRARIA
INTER. RECENTIORA FORTE VETVSTISSIMO.

I.

Enius seculi amat numismata, approbat foecunditatem ingeniorum hoc in studio operosorum, et semper aliquid noui, venulti, ac inustati molientium, extollit eam laudibus, ac largissime remuneratur. Hoc fauore seculi ergo fretus, rem non ingratam, neque a voluptate eruditorum abhorrentem me facturum confido, si in lucem etiam produxero numisma, non nouum quidem, et ingenioso aliquo symbolo conspicuum, sed inter recentiora, quae in nummophylaciis asseruantur, forte vetustissimum, et pristina sua simplicitate radians, ac nunquam nostris in oris visum, neque in patria sua satis notum. Est hoc numisma *Iacobi Grandis de Carraria*, qui primus in sua gente, Venetis postea tam graui et infesta, seculo P. N. C. XIV dominatu Patauino inclaruit, in quo non tantum vultus et insignia eius eminent, sed etiam titulus notaque temporis, in historia tam utilis, legitur.

*Introit^{us} ad
descriptio-
nem numi-
smatis Car-
rariensis.*

antiquum

II. Nam exhibet numisma in anteriore facie sua *Iacobi Grandis de Carraria* effigiem blandam et consentientem eloquio eius dato a Bern. Scardeonio (a). Caput contextum est mitra, cuius apex in occipitium reclinat. Sub ea apparet cucullus

Antica numismatis descripta.

A 2

cucullus

(a) *de antiquit. urb. Patav. et cl. civ. Patav. lib. III. cl. 13. p. 274.*
Statura fuit mediocri, aspectu benigno, et humanissimis moribus.

cullus fasciola mentum ambiente. Pectus simplici amiculo
velatum est. Effigiei circumscriptus est titulus:

IACOBVS GRANDIS DE CARRARIA I. *primus*

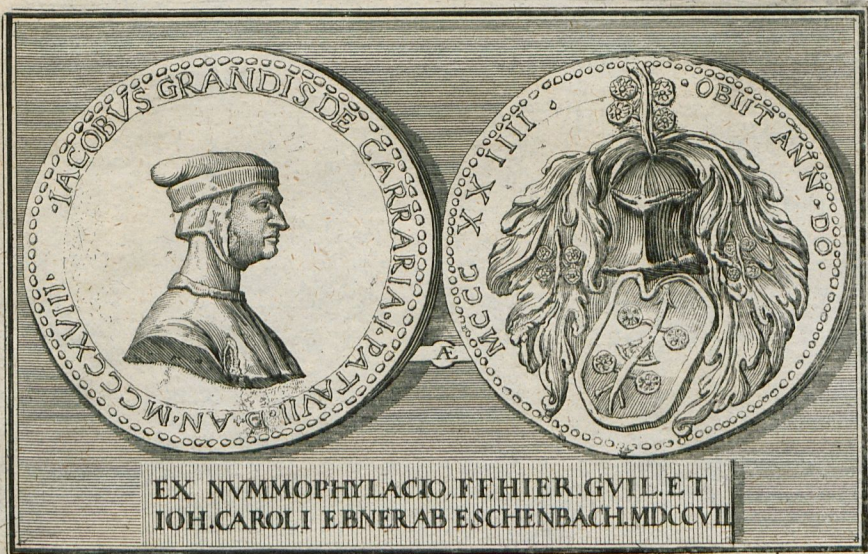
D. Dominus AN. anno MCCCXVIII.

Quis fue-
rit Iacobus
Grandis de
Carraria.

III. Hic Iacobus Grandis de Carraria in numismate
expressus fuit filius *Marsilii de Carraria*, et cognomen *Gran-*
dis tulit secundum Scardeonium, vel vt ab altero Iacobo quo-
dam maiorum suorum ab Ezelino A. 1240 obruncato (b)
distingueretur, vel illud accepit a virtute et autoritate, qui-
bus ita cunctis praeiitit, vt esset et dici merito posset ne dum
Grandis, sed etiam *Grandissimus*. Mihi verò videtur, eum
hunc titulum vel assumpsisse ex aemulatione laudis et elogii
Scaligerani, vel attributum a ciuibus non respuisse. Cane
Scaliger enim, Alberti F. quintus Veronae princeps, hostis
infensissimus Patavinorum, constanti merito ea tempestate
Grandis cognomine (c) gauisus est, non a proceri corporis
statura, quae vix in eo fuit mediocris, sed a magnitudine
inuicti liberalisque animi, et perpetuo illustris vitae splen-
dore, quo vel opulentissimos eius aetatis principes antecessit.
Nimirum vt Patavini haberent etiam heroem grandem,
quem Veronensibus suo Cane ferocientibus opponerent,
Iaco-

(b) Iacobus Philipp. Tomasinus lib. IV. comment. de gymnasio Patav.
p. 357. A. 1237 coram Friderico II imp. Iacobus de Carraria in ca-
stris ad Goitum Mantuae Ecelinum interficere tentat. Anno sequenti
a Patavinis infeliciter pugnatum, et a. 1240 Iacobo Carrariae ca-
put amputatum iussu Ecelini destructo Agnae oppido. *Idem autor*
huius Iacobi epitaphium affert in urbis Patav. inscript. sacr. et
prof. p. 65. Hic humi iacet Iacobus de Carraria, miles strenuus, qui
supra pontem S. aedi proximum fuit capite plexus A. D. MCCCXL
ab inita Actiolini tyrannide tertio.

(c) vid. P. Iovius *elog. lib. I. p. 110.* Onuphr. Panvinus *antiqu. Vero-*
nenf. lib. VII. p. 168.

EX NUMMOPHYLACIO FF. HIER. GVIL. ET
IOH. CAROLI EBNER AB ESCHENBACH. MDCCVII.

Iacobum de Carraria autorem et ducem in defendenda patria aduersus Canis affultus ex merito pariter Grandis titulo insigniuerunt.

IV. Patauii dominatum attributum in numismate Iacobus consecutus est non ambitus prauis artibus, et patriae libertatis oppressione, sed eum promeruit sua virtute bellica et strenua urbis defensione. Praetor Patauii primum aduersus Vicentinos A. 1314 exercitum duxit, sed inauspicato. Profligatis enim copiis a Cane Grandi Scaligero, qui Vicentinos tuebatur, Iacobus in numero clodo captiuorum praecipuus extitit. In hac captiuitate fregit suis monitis Canis impetum in Padua expugnanda, paceque summa solertia conciliata et saluti patriae, et libertati suae consuluit (d).

A 3

Postea

(d) *Dicta confirmant anonymus in codice Molinaeo post Rolandini hist.*

A. 1314 D. Canis de la Scala cepit Iacobum de Carraria, et secum duo millia, et facta pace propter hoc cum D. Cane dicti carcerati relaxati sunt. *Corsusii in hist. de nouitatibus Paduae lib. I. c. 23.* Capti fuerunt ea die mille quingenti, inter quos fuerunt Iacobus de Carraria - - fuit hoc a. 1314 die 16 Sept. Hoc triumpho animus D. Canis eleuatur in altum, et conuocatis gentibus in auxilium, scil. Guil. de Castelbarcho, Giberto de Corrigio domino Parmae, Passarino de Bonacossis domino Mantuae, ait illis, de quibus multum confidebat: Equitamus versus Paduam, eam habere puto, vel montem Silicem. Huic proposito D. Iacobus taliter obuiauit. Ait enim D. Cane: Virtus Paduae magna est, cui fauet Tarvisium et Bononienses, iam equitarunt versus Est. Vade, si vobis placet, ibo Paduae, vt pacem componam, quam nemo est ausus Paduae nominare. His verbis D. Canis annuit, et receptis ab eo obsidibus Marsilio nepote D. Iacobi, et Iacobino F. Nicolai de Carraria, D. Iacobus cum D. Vannide de Pisis Paduam equitauit, qui exposuit dolores et angustias Paduanorum, qui erant cum ipso Veronae et Vincentiae carcerati. Supplicans igitur Paduanis de pace pro consilio saniori ei Macharuffus de Macharuffis contradixit, pa-

lam

Postea cum A. 1318 Patauini denuo affigerentur a Cane Scalligero, ne quid respublica hoc in periculo detrimenti caperet, omnium suffragiis Iacobus de Carraria princeps et capitaneus generalis ciuitatis creatus est; quod diligenter annotarunt tam Patauini, quam alii scriptores (e), consentientes non solum cum anno in nummo signato, verum etiam diem indicantes, quo Iacobo principatus patriae est delatus.

V. Pri-

lam allegans mortem D. Barnabouis eius fratris, et veteres inimicitias inter commune Paduae et illos de Verona iam longissimo tempore constitutas. Postremo pax conuenit hac forma, quod Paduani extrinseci debeant perpetuo forbanniti, et quod carcerati libere relaxentur, quod factum fuit eodem anno die VII Octobr. *conf. Tomasinus lib. IV. de gymn. Patau. p. 365. Panuinius l. c. lib. VII. p. 206.*

- (e) *Anonymus in codice Zabarellis post Roland.* A. 1318 D. Io. Molino de Venetiis potestas Paduae a prima die Iunii vsque ad KL. mensis Decembr. et tunc cassatus fuit supra scriptus capitaneus D. Obizo, et factus fuit capitaneus generalis ciuitatis Paduae D. Iacobus de Carraria in consilio maiori quasi per omnes tam magnates quam populares in festo S. Iacobi die Martis septimo exeunte Iulio. *Anonymus in codice Molinaeo post Roland.* In mense Iulio die S. Iacobi dominium Paduae datur D. Iacobo de Carraria. *Anonymus in alio MSCTO antiquae notae ad Roland.* Eo anno in consilio maiori communis Paduae electus fuit capitaneus generalis populi Paduani D. Iacobus de Carraria per omnes magnates et populares in festo S. Iacobi die Martis VII exeunte Iulio. *Tomasinus de gymn. Patau. lib. IV. p. 365.* A. 1318 die 24. Iulii Iacobus Carrariensis proclamatus est dominus ciuitatis, cuius regimen felici moderamine annum vnum et mensis tres durauit. *conf. Cortusii in hist. de nouitatibus Paduae f. 32, Bonifacio in Hist. di Trinigi lib. 8. Scardeonius p. 274. Iacobus Salomonius in ristretto delle guerre de Paduani con esteri praefix. Inscript. agri Patau. p. 9. Franc. Verdizotti de fatti Veneri p. 231. Fr. Sansouino della origine e dei fatti delle famiglie illustri d'Italia p. 401. Onuphr. Panuinius l. c. lib. VII. p. 207.*

V. Primus autem Patavii Dominus Iacobus de Carraria in numismate salutatur, quoniam post Ezelini (f) destructam tyrannidem primus favore civium summam potestatem

Cur Primus dicatur.

(f) Tam celebris est in Italia Ezelini tyrannis, quam in Sicilia olim famosum fuit Phalaridis et Dionysiorum saevum ac violentum imperium. Fatale hoc portentum Lombardiae a diuersis diuerse appellatur, Eccelinus, Actiolinus, Icelinus de Romano it. de Onara. Fuit tertius huius nominis ex sua gente, et filius Ezelini II, dicti Monachi, natus a. 1194. Ab a. 1226 extitit princeps Gibellinae factionis in Italia, impigreque defendit Caesaris Friderici II maiestatem contra Guelfos. In tuenda vero Caesaris iis in locis auctoritate simul tam bene prospexit suis commodis, ut occupatis egregiis oppidis Verona, Vicentia, Tarvisioque a. 1226, et Patavio a. 1237 per proditionem capto, omnibus vicinis potentia formidolosus fuerit. Potius tot oppidis tanta impietate ac saevitia in humanum genus grassatus est, ut, explendae crudelis cupiditatis causa, supra triginta hominum millia, pro libidine trunculenti ingenii sui, sustulisse vario mortis genere dicatur. Hinc eum non ex patre Monacho, sed ex daemone, a quo nocte se compressam fuisse mater affirmauerat, prognatum fuisse omnis populus credit et asseruit. Ipse tamen cum sparsum in se famosum hoc carmen legisset:

Accipitrem milui pulsurum bella columbae
Accipiunt regem, rex magis hoste nocet.
Incipiunt de rege queri, quia sanius esset
Milui bella pati, quam sine Marte mori;

se non esse accipitrem dixit, qui columbas deuoret, sed bonum patrem familias, qui domum scorpionibus purget. Tandem ad hanc immanem belluam, humani sanguinis insatiabiliter sitibundam, tollendam consurrexerunt a. 1256 omnes Lombardiae populi, cruciatam expeditionem indicente Pontifice, atque Ezelinum Insubriae etiam inhiantem grauissimo bello adorti sunt. Brixiae intento, Patavium, caput dominatus arcemque potentiae, felici

expu-

tem Patavii tenuit, quae respublica ab eo tempore a priuata
vnius dominatione libera, et quasi sui iuris fuerat, excepto
nexu, quo antiquo iure tenebatur imperio Romano Germanico (g). Eiusmodi noui dominatus eo seculo passim in
Italia

*expugnatione a foederato exercitu subductum est. In huius
iacturae ultionem XII millia Patavinorum sociorumque, quae
in suis castris habuit, Ezelinus diuersis suppliciis necari iussit.
Exercitum postea trans Abduam traiciens prope Cassanum a. 1259
d. 14 Sept. memorabili praelio victus, captusque fuit. Saucius ex
vulnere accepto paulo post Soncini anno aetatis LXY, quem spiritum
supplicio debuerat, exhalauit, postquam per XXXIII tyrannidis
annos multas et egregias Lombardiae cuitates oppresserat.
Veneti bellorum reliquias persecuti Albericum Ezelini fratrem,
Taruisio pulsum, cum uxore liberisque obruncarunt, ne quisquam
aut ad scelus nouum, aut ad vindictam ex tam sanguinaria do-
mo superesser. vid. praeter scriptores Patau. et Veronenses Rolan-
dinus Grammaticus in libr. XII de tyrannide Eccelinorum de Onaria,
et Petrus Gerardus de vita et rebus gestis Ezzelini III. Patavii 1544.4.
qui testes fuerunt oculares. conf. Platina hist. Mantuanae lib. I. in fin.
et lib. II. p. 68. Sabellicus Ennead. IX. lib. VI. p. 571. et hist. rer.
Venet. Dec. I. lib. IX. p. 155. et 161. edit. in 4. P. Iouius lib. I. elog.
p. 68. in 8. Petr. Iustiniani hist. rer. Venet. lib. III. p. 40. Io. Bapt.
Verus rer. Venet. lib. I. p. 94. Iac. Philipp. Bergomensis in supplem.
Chronic. lib. XIII. f. 311. Car. Sigonius in hist. de regno Ital. lib.
XVII. p. 36. et lib. XVIII. passim, et lib. XIX. p. 93.*

(g) *Patavium sub imperio fuit regum Italiae, quorum ultimo Beren-
gario II ab Ottone M. Rege Germaniae deuicto, et regno Italiae in
patrimonium gentis Germanicae redacto, Patavium, utpote huius
regni oppidum, eidem paruit, liberum tamen; quae libertas vero in
eo posita erat, ut leges, consuetudines, iurisdictionem, magistratus,
vectigalia sui ferme iuris atque arbitrii haberet, ita tamen, ut
sacramentum regi diceret, et annum tributum penderet. Quo-
circa alius sibi praefecit rex in urbe, alius ciuitas ipsa con-
stituit.*

Italia exoriebantur, postquam pleraeque vrbes fama et opibus celebres subita animorum inclinatione, praesertim in turbulento illo Italiae statu, a. 1313. post Henrici VII imp. mor-

B

tem

stituit. Ac quem quidem rex ad iura reddenda et populum in fide continendo in vrbe, vel in prouincia collocauit, is Missus, siue Nuncius, siue legatus, item Vicarius Imperatoris vocatus est. Quos vero populus ad regendam ciuitatem, et iura moderanda posthac creauit, ii consules duo aut plures fuerunt, qui quotannis creati aut apud episcopum ciuitatis, aut apud nuncium regis iurauerunt. vid. Sertorius Vrsatus in hist. di Padoua lib. III. Sigonius de regno Ital. lib. VII. p. 175. Deinde aucta fuit haec libertas ab imp. Henrico IV, qui Pataunos sui maxime studiosos Milonis episcopi propinqui sui, et reginae Bertae uxoris rogatu maiori immunitate, et carrocii usu a. 1081 donauit, inde Patauini carrocium suum Bertae nomine appellauerunt. Tunc quoque restitutum fuisse consulum, ab Othone quidem introductum, sed aliquando intermissum autumant scriptores Patauini. vid. Fr. Salomonius in fastis Praetoris Patau. sibi. inscript. p. 562. conf. Sigonius de R. Ital. lib. IX. p. 227. Durauit hic magistratus usque ad a. 1175, quo Patriiis et populo decertantibus, consulum creatio est intermissa, et praetor annuus primum, quem vulgo Podesta appellabant, a Patavina republica est electus. Hic nunquam fuit ciuis et indigena, sed alienigena quidam, fide et virtute conspicuus, quod ciuibus et patriae saluti fuit, ita nempe aemulatio, et dominandi libido, bellorum ciuiliu fomes, auferebatur. vid. Salomonius l. c. Fr. Sansouino in familia Martinengha p. 299. du Fresne in Glossario med. et inf. Lat. T. III. p. 367. Postea aliquatenus, sed incertis vicibus consularis dignitas est restituta, verum a. 1204 penitus fuit extincta, et praetores solum reipublicae praefuerunt. A. 1237 Marino Baduario Veneto ab Ezelino tyranno praetura est abrogata, sed vrbe a. 1256 in libertatem vindicata nouus praetor est electus. A. 1294 duo praetores creari coeperunt, quorum alter KL. Ianuarii, alter vero KL. Iulii magistratum inibat. vid. Salomonius

tem (h), sibi dominos constituerant, qui praefectura Augustali (i) apud se antea functi erant. Ita Scaligeri Veronam fortiti sunt, Estenses Ferraria potiti, Castrucius Lucca, Manfredus Landa, Reinaldus Placentia, Bonacassa Passerinus Man-

monius l. c. p. 563. 564. A. 1311 inter rebellantes Lombardiae vrbes Patauium et Bononia praecipuae fuerunt, quas vero armis ad obsequium redegit Henricus VII imp., ibidemque praefectum Caesareum constituit, et quidem Patauii Gerardum de Inzola. vid. Albertinus Mussatus hist. aug. Henrici VII. a lib. II. ad VII. Contr. Vecerius p. 69. 70. Cortusii f. 21. Salomonius l. c. p. 364.

(h) *Has turbas graphice describit* Mussatus de gestis Italicorum post Henricum VII. lib. I. in princ. *Italia enim in duas factiones, Guelfos et Gibellinos, lacerata, defuncto Henrico vetera odia retractare coepit, inprimis Guelfi resumendae potentiae auidi erant, unde paullo ante exciderant.* vid. Nic. Burgundus in Ludou. IV. imp. p. 61.

(i) *Hi dicebantur etiam, uti antea monuimus, Vicarii imperii. Cum enim Imperatores Romani ipsi per se negotiis regni Italici sufficere non possent, ex aulae suae proceribus, vel etiam ex ciuitatibus optimos et illustres constituiebant viros, qui vice illorum summam potestatem in oppidis et prouinciis habebant, et cognitioni grauiorum causarum praecerant, quorum munus vero, cum persona, quae illud obibat, expirabat, et non facile ab initio ad filios transferabatur.* vid. du Fresne in Gloss. T. III. p. 1311. *Tunc vero aduicere diploma ex Mussati histor. Henrici VII. p. 15, quo Henricus VII imp. vicarium eiusmodi Patauinis dedit, ex quo discrimen etiam inter vicarium generalem, quibus omnis prouincia commissa erat, et specialem, qui in oppido saltem quodam istius prouinciiae praeferebat, cognoscitur. Tenor vero eius hic est: Henricus VII D. G. etc. vniuersis S. R. I. fidelibus praesentes literas inspecturis gratiam suam. Tunc fidelium et deuotorum imperii multipliciter accenditur deuotio, cum munificentiam regiam, et in iustitia facilem senserit. Hinc est, quod sapientum virorum consiliis, et communis Paduae dele-*

Mantua, Hugucio Facciolus Etruria, qui omnes specie tuendarum Gibellinarum partium, re ipsa dominationem aucupati sunt, commissa sibi gubernacula ab imperatoribus obsequii imagine vertentes in haereditatem (k).

VI. Non diu tamen retinuit Iacobus Carrarius collatum sibi regimen ciuitatis Patauinae. Nam cum Canis Grandis A. 1319. restaurato bello hostiliter denuo Patauium aggrediretur, non prius obsidionem soluit, quam Iacobus principatu patriae se abdicasset, ciuitatemque ad imperium

B 2

Fride-

delectorum fidelium nostrorum tranquillitati fauorabiliter prospicere cupientes, concedimus et de benignitate regia indulgemus eisdem, vt singulis sex mensibus quatuor probos viros idoneos nobis et imperio fideles eligere valeant, et eorum electionem notitiae nostrae suis patentibus literis sigillatis intimare, si in partibus Lombardiae vel Tusciae, aut aliis intra montem Lombardiae fuerimus constituti. Nosque de praedictis quatuor vnum, quem volumus, dabimus et praeficiemus in vicarium et rectorem dictae ciuitatis Paduanae duntaxat ad sex menses, nostrisque patentibus literis Episcopo Paduano commitemus, vel alii personae idoneae Paduae commoranti, qui ab eodem vicario sic autoritate regia praefecto, sacramentum recipiat nostro nomine, quod regimen praedictae ciuitatis bene, legaliter, et fideliter ad honorem et vtilitatem nostram et imperii exerceat. Si vero extra terminos Lombardiae nos existere contingeret, electio praedictorum quatuor, Generali significetur nostro vicario Lombardiae, qui vnum ex eisdem praeficiat in vicarium ciuitatis Paduae, modum et formam nostram per omne seruaturus. Dat. in castris ante Brixium a. 1311. *Aliae formulae constituendi vicarium imperii leguntur in Petri de Vinea lib. III. ep. 79. et lib. V. ep. 1. et in Goldasti Constit. Imperial. tomo vno p. 395.*

(k) vid. Sabellicus Enn. IX. lib. VII. p. 595. Nic. Burgundus l. c. Pfessinger ad Vitriar. p. 660.

Friderici Austriaci, imp. redire iussisset (1). Ex amore itaque patriae imperio, quod per annum vnum et tres menses gesserat, se abdicauit, urbemque Henrico Goeritiae Comiti, qui post fata Henrici VII imp. in Italia relictus gerebat se pro vicario imperii generali, tradidit, qui eam in fidem et clientelam

(1) *In abdicatione principatus Patavini a Iacobo Carraria facta variant scriptores tam in anno designando, quo ille principatum deposuit, quam in Caesare nominando, cui illum restituit. Scardeonius p. 274. tradit A. 1320. Iacobum abiisse principatu, et tradidisse urbem Ludouico Bauaro Aug. his verbis: Praefuit autem regimini ciuitatis anno vnico tantum et mensibus tribus. Nam necessitate coactus, vt sibi et ciuitati consuleret, quae a Cane, principe Veronensi, obsidione premebatur, abdicauit vltro se principatu, et urbem Vlrico de Valle Ludouici V. Caesaris legato sponte libereque concessit, qua ratione ciuitas ab obsidione soluta est A. 1320. Ab eo dissentiunt in omnibus Cortusii, qui multis verbis hoc negotium inter Carrarium, Scaligerum, Comitem Goeritiae, et Venetos actum exponunt, et inter alia ita scribunt L. II. c. 8. Venetiarum legati pacem componere confidentes ex parte D. Canis Paduae retulerunt: Cum D. Cane pacem habere potestis his praemissis, quod D. Iacobus de Carraria renuntiet dominio ciuitatis, et quod stipendiarii Paduae expellantur, et extrinseci Paduani restituantur in integrum omni exceptione remota. Quibus ait D. Iacobus mihi consulunt sapientes, vt vos legati D. Cani breuiter exponatis, quod manifeste cognoscitur, eum velle Paduam subiugare, dum quaerit Padua expellere defensores, et lupos ponere in ouile, quare postulata displicent vniuersis. Et c. 9. Interim D. Iacobus ait ambassatoribus de Venetiis: placet, vt redeatis ad castrum et tentetis D. Canis animum mitigare. Qui redeunt retulerunt: Hanc pacem habere potestis, si vos D. Iacobe renuncietis dominio Paduae etc. D. Iacobus pacem renuit, qui tamen et secrete procurabat auxilio comitis Goeritiae se defendere suadentibus Paduanis. Qui a Comite hoc habuit responsum: Quod eum*

telam Friderici Austriaci imp. recepit. Iacobus priuatus hoc modo sibi redditus, non ita tamen abstinuit a republica, vt nullo eorum, quae postea fierent, sensu afficeretur. Sed cum non desisteret Canis Scaliger ruptis induciis vexare Patauinos, iterumque Patauium obsidione cingeret, longequae

B 3

acrius

eum habere poterit defensorem, si Paduam consignabit recipienti nomine Ducis Austriae (*Friderici*) Regis Rom., qui assererat pro certo, D. Canem de campo fugare, ac etiam montem Silicem, Montagnanam, Rhodigium, et omnia loca, quae commune Paduae temporibus retroactis possidebat, in Paduanorum manibus libere consignare, quae omnia consilio Paduae placuerunt. Electus itaque fuit Syndicus Aleardus de Basiliis, qui dedit dominium Paduae Comiti de Goeritia recipienti nomine Ducis Austriae. Fuerunt haec a. 1319 die IV Nou. *Et lib. VII. c. 9.* Propter infestationem D. Canis a D. Iacobo et cuncto populo Paduano datur ciuitas Federico Duci Austriae, qui se appellabat Romanorum regem. *Idem affirmat anonymus in codice Molinaco post Roland. iisdem verbis. In Friderico imp. consentit cum his Tomassinus, sed in anno abdicationis constituendo adstipulatur Scardeonio lib. IV. de Gymn. Patau. p. 365.* Verum utique non Ludouico Bauaro Imp., sed eius competitori Friderico Austriaco Patauium his in turbis permissum est, cuius maior tunc in Italia auctoritas, quam Ludouici, qui demum deuicto Friderico Italiam est ingressus. Omnis res vero ita se habet: Amiserant Patauini in rebellionem aduersus Henricum VII imp. Vicentiam, quam per annos 49 antea possederant, et Imperator creauerat vicarium Generalem huius urbis Canem Grandem Scaligerum, quae res bellum conflagrauit inter Scaligeros et Patauinos, quod ultra annos 17 maximo furore desacuuit, Patauinis Vicentiam recipere omni studio conantibus, Scaligero contra eiusdem oppidi possessionem sibi fortiter asserente, vt origo omnium simultatum, motuumque, qui inter Scaligerum et Patauinos interceserunt, ex Vicentiae iactura sit deriuanda, Cane simul moliente, vt Patauium etiam in potestatem suam redigeret. Tempus ad haec

acrius eam vrgeret, Iacobi auspicio ductuque factum est, vt ille duabus et prope continuis Patauinorum victoriis profligatus, fractusque ac paene captus fuerit, vixque solus in arcem montis Silicis, agricolae cuiusdam equum conscensus,

TUTO

haec maxime opportunum erat. Post Henrici VII Imp. mortem in Germania Fridericus Austriacus atque Ludouicus Bauarus ob dissidiosam electionem de imperio inuicem contendebant. Scaliger itaque cum Italiam in hoc dissidio ab imperatoribus neglectam videret, frenos Patauinae libertati iniicere conabatur, et tantae urbis viribus impar Henricum Goeritiae Comitem, vicarium imperialem Lombardiae ab Henrico VII datum, cuius venalis erat fortitudo, suis partibus cum robore militum Germanorum magna mercede adiunxerat. Hae angustiae Patauinos ad quaerenda Friderici Austriaci auxilia compulerunt. Quapropter Goeritius deseruit Scaligerum, effecitque, vt Patauini sacramentum Friderico dicerent, eiusque arbitrio urbem permitterent. Satius enim duxerunt Patauini, obtemperare Friderico imp., quam Scaligero. Mutatis itaque velis insidiae ac vires in Scaligerum versae sunt. Sed rebus omnibus vtrique ad hostiles impetus comparatis, Vlricus de Waldsee, Friderici amicorum princeps et Styriae praefectus, cum legatis Henrici Carinthii superueniens induciarum leges attulit, easque Goeritio et Cani prolatas a. 1320 d. 3 Non. Ian. Patauinis exposuit. Harum tenore Patauinum Friderici nomine regendum Vlrico permissum est, et Canis ac Goeritius Fridericum imp. et Henricum Carinthium arbitros agnoscerent, causam eorum Bozani cognoscituros. Sed cum neque Friderico, neque Henrico tantum otii esset, vt externas controuersias componerent, Scaliger Patauinos multo quam antehac vehementius infestauit. Inferior quidem discedere iterum fuit coactus. Sed Vlricus de Waldsee a. 1321 plenam periculi praefecturam volens lubensque Carinthio resignauit, qui sumto vicarii generalis nomine Conradum Aufensteinium Nouembri mense suo loco Patauinis praefecit. vid. Corvulii lib. III. c. 4. et 5. Nic. Burgundus in Ludou. Bau. lib. II. p. 63. Adlzrei-

tuto elabi potuerit (m). Caetera, quae restant de Iacobo dicenda, paulo post sequentur. Nunc ad posteriorem numismatis faciem illustrandam me conuerto.

VII. Ostendit ea nobis insignia Carrariensia galeata cum inscriptis verbis:

OBIIT ANNO DO. *domini* MCCCXXIII.

Insignia Carrariorum referunt carrum, hoc est vehiculum quadrirotum, cuius usus communissimus est ad vehenda onera,

Postica numismatis et insignia Carrar. describuntur.

Adlzreiter annal. Boic. P. II. lib. II. §. 4--9. *Italici scriptores pro more suo mire corrumpunt nomina vicariorum, et proferunt Oedericum de Valse, et Conradum de Ouestagno; aiuntque Henricum Carinthium Friderici Austriaci fratrem fuisse, quae omnia perperam se habent. Dissensus caeteroquin scriptorum de anno abdicationis traditionisque ciuitatis Patauiniae ita tolli posse mihi videtur, si consideremus, abdicationem regiminis a Iacobo quidem factam fuisse sub finem anni 1319, traditamque fuisse urbem Comiti Goeritiae, dditionem vero solennem Vlrico de Waldsee accidisse demum subsequenti anni 1320 initio. Scardeonius enim, Tomasinus, et Salomonius constanter tradunt, tantum per unum annum et tres menses penes Iacobum dominatum Patauinum fuisse, quod tempus si computetur ab exeunte Iulio anni 1318, quo Iacobus regimen est auspicatus, finitur illud mense Octobri 1319. Atqui mense Nouembri eiusdem anni transactum fuisse a Comite Goeritiae, ex superioribus clarum est.*

(m) *vid. Scardeonius l. c. consentit Iouius lib. I. elog. p. 112. in-quiens: Canis saepissime proelio victor semel tantum aduersae pugnae euentum expertus cum graui et diuturna obsidione Patauinos premeret, et in signem eius stationem Illyrii et Norici equites, qui Patauinis auxilio venerant, subita eruptione facta oppressis et fugatis custodibus in castra penetrassent. In ea rerum perturbatione Canis acerrime resistens, atque dimicans, vulneratus &c. equo deturbatus, maximum adiit vitae discrimen, sic vt eum praetorianae turbae, magna vi depulsis hostibus, vix seruarent.*

onera, hinc nihil incumbit temoni, nulla capsâ, aut pegma, et hyperteria, sed ad utrumque latus adiectum videmus feretrum ad ferenda sustinendaque onera imposita (n). Sunt igitur haec insignia ex numero illorum, quae feciales *paronomastica* siue *aequiuoca primi generis*, Galli *armes parlantes*, vocant, quae sola allusione simplici unius figurae manifesto gentis alicuius nomeri proloquuntur (o). Hoc illustre Carrariensium exemplum insigniter corroborat eorum sententiam, qui negant et pernegant (p), plebi tantum eiusmodi insignia usitata esse. Italia enim imprimis abundat exemplis illustrissimarum familiarum, quarum insignia cum nominibus conveniunt. Ita Columnii columnam, Frangipani leuculos frangentes panem, Alciati alcem, Castiliones castalam, Scalani scalam, Criuelli cribrum, Roborei robur siue quercum, Turriani turrem, Malaspinæ spinam, Becchi hircum, Coglioni tergeminos coleos seu testiculos, Confalonerii confalonem siue vexillum (q), in insignibus vsurpant. Hunc carrum Carrariorum inter exempla figurarum artificialium, & quidem ab utensilibus mechanicis aliisque instrumentis petitarum retulit Spenerus (r). In aliis Heraldicis libris non occurrit. Apparet quidem etiam currus in scuto nobilium de Carocci, et de Carazzia (s), sed alia forma variisque

(n) vid. l. 8. Cod. Theod. collata cum l. 47. tit. de cursu publico. Schefferus de re vehicul. lib. II. c. 28.

(o) vid. Dn. Weber in examine artis herald. c. VII. qu. 4. p. 117.

(p) *Insignium aequiuocorum praestantiam dignitatem, et antiquitatem adstruxerunt* Menestrier teste Spenero Op. Herald. P. I. c. 9. §. 3. Marqu. Freherus in not. ad P. de Andlo lib. II. c. 14. Casp. Lerch a Darmstein in P. I. des Reichs Ritterl. Herkommen in 2. Grundf.

(q) vid. Ad. Gelenius lib. II. Colon. Agripp. p. 120. Spenerus l. c. §. 6. p. 363.

(r) in op. herald P. I. sect. 6. membr. I. §. 19. tab. p. 286.

(s) vid. das grosse Nürnbergische Wappenbuch. P. IV. tab. 38. et 40.

tiisque additamentis. Carrus vero Carrariorum conspicitur in numismate insertus clypeo eius generis, quem Galli *cartouches* appellant. Patet itaque etiam ex hoc luculento exemplo, huiusmodi clypei formam Principibus Italiae posterioribus prae aliis omnibus olim aruisse (t). Clypeus iste ratione situs non erectus est, sed in latus dextrum inclinatus, qui situs sane prisca etiam usitatior fuit, notavitque actum praeliarem, cum scutum praeliantis brachio aptatum ita pendere soleat (u). Clypeo imposta est cassis clausa, qualem omni huiusmodi clypeo inclinato imponi non solum requirit Campanilius (x), verum etiam antiquitas temporis illius postulat, quo apertae galeae, quas hodie amant principes, adhuc ignorabantur. Quare non minus confutat galea Carrariorum clausa illos, qui tales summorum principum insignibus non convenire clamitant. Apex galeae Carrariensis exornatus est eodem carro prominente, qui clypeo incumbit. Neque absunt regumenta, et quidem non modo varie flexa et crispata, sed etiam in utroque latere figura carri notata, quod plane singulare est, et a nullo doctore Heraldico, quem mihi quidem evolueri contigit in instructissima bibliotheca Rinkiana, animadversum. Digma Carrariense pictum exhibet carrum rubrum in clypeo argenteo (y).

C

VIII. De

(t) Hoc adstruxit Spenerus l. c. P. I. c. 3. §. 20. p. 86. contra Campanilium asserentem talium scutorum originem usumque togatae potius, quam sagatae nobilitati adscribendam esse. conf. D. VVeber in examine Herald. c. 3. qu. 5. et 6.

(u) vid. Spenerus et VVeberus l. c.

(x) in libr. dell' armi c. 13. p. 18. et VVeber l. c. qu. 11.

(y) Fugger in Oesterreichisch. Ehrenspieg. p. 365. dolendum, huic egregio libro et tesseriis gentilicis refertissimo nullum earum indicem alphabeticum adiectum fuisse ab editore Sigism. v. Birken, quam negligentiam merito omnes artis feccialis studiosi increpant.

Origo gen-
tis Carrari-
ensis.

VIII. De origine autem Carrariensis nominis et dignitatis hanc fabulam quidam (z) tradunt. Aiunt, Caesaris alicuius filiam a nobili quodam raptam demum ad fines Italiae in prostibulo quodam meruisse, atque peperisse siue ex raptore, siue ex marito duos pueros formosissimos, quos adultos et colludentes in platea imperator ille conspicatus, per Patavium proficiscens, ubi demum agricolae misera nupserat, cum de matre quaesivisset, quatenam tam pulcherrimos lepidissimosque filiolos edidisset, accidisse, ut mulier accita a patre et agnita fuerit, qui filiae non modo ignouerit, verum etiam eius maritum dignitatibus et opibus donatum illustrem reddiderit. In perpetuam vero originis et pristinae fortunae memoriam Caesarem ei iniunxisset, ut a carro, praecipuo eius instrumento domestico, Carrarius cognominaretur, et scuto eius carrus infereretur. Verum longe alia et honestiora huius familiae primordia scriptores Italici demonstrant, quorum plerique in eo conveniunt, Carrarios descendere a nobilissima gente Longobardica, licet quidam altius ascendant, et vel ab ipsis Romanis familiis eorum originem arcessere velint. Primus, cuius mentio fit, est Gombertus inter Longobardicos proceres tempore Berengarii II. R. a. 950. divitiis et potentia florentissimus, et possessor castelli Carrariae in agri Patavini ditione, quae hodie dicitur *Conselve vicaria*, siti. Huius filius Litulphus Carrariae gentis sator extitisse fertur. Post eum celebratur inter huius gentis majores inclytos ab eo descendentes Marsilius quidam, ab Henrico V. imp. A. 1114 amplissimis elogiis cohonestatus, ac regio decreto donatus, quo ipsi et posteris suis in oppido Carraria iuris dicundi facultas, et vitae necisque potestas est concessa (a). Successu autem temporis in tres propagines abiit

(z) vid. VVolf. Lazius de gentium migrat. Lib. XII. p. 670. ex quo sua hausit Fr. Sansouino in Chronologia mundi p. 188.

(a) vid. Scardeonius p. 273. Fr. Sansouino de origine et factis famul.

uit familia Carraria, quae ut cognominibus, ita quoque insignibus se a se inuicem distinxerunt. Prima constanter ser-
uauit priscum gentis nomen et digma, altera constituit fa-
miliam *Papafabam*, tertia fuit Comitum *Anguillariae*. *Papafabae*
adhibuerunt in scuto argenteo leonem colore
coelesti in posteriore pedes erectum, cuius a collo
breue scutum rubro carro insignitum dependet, quem hodie

C 2

plane

mil. illustr. Ital. lib. I. p. 399. Signori Carraresi. Pietro Paolo
Vergesio celeberrimo scrittore del suo tempo ricercando l'origine
di questa famiglia disse, che Gio. Basilio storico antico riferisce
per la commune et inueterata opinione de Padouani del tempo
suo, che la casa di Carrara venne di Germania in questi paesi.
Riferisce parimente ch' egli crede che uscisse de sangue Longobar-
do, poiche nelle scritture antiche si troua che essi faceuano profes-
sione di viuere secondo la natione sua con le leggi de Longobardi.
Altri poi lasciarono scritto ch' ella fu de sangue de Ruscioni o Ros-
sigliani, principi nella Francia in tempo di Carlo M. co quali dicono
che i Carraresi tenero stretta amicitia. Et altri vogliono ch' ella de-
riuaasse de quel Milone Romano che hauendo ammazzato Clodio et
fu difeso eloquentemente da Cicerone. Questa varieta de pa-
reri fa verifical quel detto che' e gran segno di nobilita, quando
che per la lunghezza del tempo non si puo venire a luce del prin-
cipio d' essa nobilita. *Idem de eadem familia in chronologia mun-
di p. 188.* Il primo del quale i signori di Carrara prendessero ti-
tolo di Carraresi fu Marsilio primo per cioch' essendo huomo di
valore et ben merito di Arrigo IV. imp. fu inuestito da lui della
iurisdictione di Carraria, cosi chiamata da lui, la qual prima si
chiamaua villa del Bosco, lontana dalla citta di Padua per lo spa-
tio di VII. miglia. La quale origine e vera, si come apartamente
dimostra M. Bartolomeo Zacco, Paduano gentilhuomo di viuif-
simo et bello spirito nella sua historia di Padua. *Leandro Alberti
in descript. Ital. p. 479.* Trassero questi Carraresi origine dal no-
bil castel Bassano, et vennero ad habitare in questa citta, et dopo-
longa di mora furono fatti cittadini conf. Salomonius in inscript. agri
Patav.

plane in eo omittunt, nuda parmula vrentes (b). Papafabae cognomen primum inditum fuit Iacobino de Carraria, quod cum esset paruulus, atque pestis tempore Carrariae in monasterio

Patav. p. 387. *Prouocauit Sansouinus ad Petri Pauli Vergerii historiam de gestis Carrariensium, quae cum eius annotationibus adhuc inedita latet Patavii in bibliotheca Zabarella, uti etiam Iohannis de Rauenna liber de familia Carrariensium. vid. Tomasinus in Biblioth. Patav. MSSta. p. 93. P. P. Vergerius vero, Iustitopolitanus, Carrariensibus principibus domestici historiographi titulo familiaris fuit, vid. Tomasinus in Petrarcha rediv. p. 35.*

(b) vid. Scardeonius *l. c. Floret adhuc Papafabiorum familia nobilibus Venetis adscripta*, vid. B. VVagenfeilli *Adriatischer Loeuve* tab. XI. p. 127. *vbi eius insignia conspiciuntur hac addita explanatione: La casa di Papafaua porta d' argento con vn leone d' a zurro in cuore del tutto vn scuto puro d' argento. Procul dubio ad plane abolendam Carrariorum, Venetis tam infestorum, memoriam, autoritate Senatus Veneti, vacuum carro scutum leo Papafabiorum gestat, in qua coniectura me magis confirmant ea, quae Tomasinus in inscript. Patav. p. 301. de collapsis sepulchris gentilitiis Carrariorum his verbis prodidit: Extra ecclesiam St. Antonii in coemeterio antiqua sepulcra nobilium de Carraria, in modum facelli lateritii operis, vbi condita olim corpora Iacobi Maioris, Magni, vel Grandis, primi Patavinorum Principis, vt ex tabula testament. Marsilii maioris, eidem in principatu successoris, qui et primo statim, vt expirauit, ibidem positus, postea Carrariam translatus est, et Marsilii minoris, vulgo Marsilietti Papafabae de Carraria, quarti Patauinorum principis, tum Rainaldi eiusdem, iis exceptis, qui, vt inotauius, variis per urbem locis tumulati sunt. Haec sepulchra iam collabentia vetustate, paucis abhinc annis (prodiit liber Patavii 1649. 4to.) reparari curauere ex eadem Papafabea seu Carrariensi familia progeniti nobilissimi viri, qui adhuc supersunt, ibique vt plurimum tumulantur, diuisis cellulis, quarum altera viris, altera feminis dicata est. Nulla ob loci vetustatem, tum recentem direptionem, quae in reparatione accidit, nunc inscriptio,*

sterio fertuaretur, fabis avidius vesceretur(c). Comites Anguillariae nomen traxerunt ab castello Anguillara firmissimo, quod Iacobus Carraria A. 1230. aedificavit, suoque carro in scuto duas altrinfecus addidit anguillas in discrimen gentilium (d).

I X. Quod attinet ad epigraphen insignium in numismate conspicuorum: **OBIIT ANN. DO. MCCCXXIII**; refert ea annum mortis Iacobi, quem scriptores Patavini (e) suo consensu confirmant. Scardeonius simul refert memorabile facinus, quod Iacobus nouissimum trahens Spiritum edidit, et quod neque ego silentio praetermittendum esse duco, est autem tale: Iacobus in lectulo lethali decumbens,

Epigrapha
numismatis
et duo facta
egregia Iacobi de Carraria.

C 3 cum

ptio, vel epitaphium visitur. Antiqua tantum currus et leonis insignia remanebant, quae postea ex industria abolita, vt reliquiae deformatae sculpturae, in lapide, qui adhuc superest, testantur.

(c) Salomonius in inscript. Urb. Patav. p. 353.

(d) Scardeonius f. 18. Salomonius in inscript. agri Patav. 349.

(e) *Anonymus in codice Zabarell. post Roland. A. 1324. obiit. D. Iacobus de Carraria die veneris XIII. Nou. et portatus fuit ad ecclesiam St. Antonii, et dicta die sero siue nocte portatus fuit ad villam Carrariae, et ibi sepultus, vt dicebatur. Anonymus in alio MSS. antiquae notae post Roland. A. 1324. d. 23. Nou. obiit D. Iacobus de Carraria, cuius cadauer portatum et sepultum est in villa Carrariae. Cortusii lib. III. c. 5. Mortuo Domino Iacobo de Carraria, qui in eodem millesimo CCCXXIV. die 22. Nou. expiravit, et sibi heredem voluit Marfilium de Carraria, cui commendavit filias legitimas, et filios naturales. Scardeonius p. 275. Iacobus tandem quadriennio postquam se principatu abdicauerat, graui morbo oppressus, acceptis de more sacris mysteriis, ex hac vita migravit A. 1324. de 22. Nov. Vir minime ambitiosus sepultus in templo D. Augustini humi sub arca Nic. Carrariensis, vbi nullus nunc sepulchri visitur titulus. Tomasinus de Gymnas. Patav. lib. IV. p. 367. A. 1324. die 22. Nov. obiit Iacobus Maior Carrariensis herede instituto D. Marfilio maiori, ex fratre Porenzano nepote.*

cum vltimum vitae diem appropinquare animaduertisset, fecit sui potestatem omnibus, quicumque queri de se vellent, laxatisque foribus liberum aditum cunctis patere voluit, vt si forte aliqua in re quempiam defraudasset, praesens ille indicaret, et restitutionem aperte vrgeret. Constituerat enim se redditurum esse omnibus, quicquid a quoquam iniuste accepisset. Interim cum omnes hanc iustitiam et conscientiam Iacobi mirarentur et approbarent, quidam accessit, et arroganter repetiit pecuniam ob remissam sibi capitis poenam a se illi perfolutam, restitui, tanquam iniuste acceptam. Cui Iacobus animam agens exili quidem voce, generoso tamen spiritu respondit: *Si tunc iustitia in te reddita fuisset, nunc quod iniuste facis, queri de me non posses. Nam capitalis criminis reus eras factus, et eius poena in pecuniam, neque in tuum, neque in meum sed in reipublicae commodum commutata est. Quare abi, bone vir, et qui hactenus malus fuisti, mutatis in melius moribus, vir bonus esto, cum, si pecunia reddatur tibi, tu quoque caput, quod aequum est, pariter reddas, necesse sit. Id enim ea pecunia redemisti. Nullius ego tibi peccati propterea conscius sum, nisi forte, quod mitius, quam merueras, multatus fueris.* Idem Scardeonius praeterea asserit, Iacobum tantae fuisse modestiae, mansuetudinis, et liberalitatis, et tam placabilis animi, vt sibi iratos homines maluerit beneficiis conciliare, quam vel minis, vel metu, etiam cum potuisset, subiicere, cuius laudis hoc insigne documentum profert. Iacobus antequam princeps foret, cum aliquando patrocinium laturus cuidam amico ad praetoris tribunal venisset ad amici causam iudicio commendandam, aduersae partis causidicus omitta causa, quam agebat, liberiore lingua indignissime in eum conuitiis, pro rabulistica maledicentia, inuehi coepit; Iacobus vero ei summa modestia respondit, desineret maledicere, beneque causam suam ageret. Pertinaci in dicendo Iacobus rabulae in aurem insurravit: *Linguam tibi praecidam maledice*; qua comminatione audita, rabula,

vt

vt erat procax et temerarius ex indole istiusmodi homuncionum vel potius harpyarum, rursus ad iudicem conuersus cunctis audientibus immodice in absentem debacchatus est. Iacobus vero domum reuersus, iussit plaustrum frumento onustum, suemque domesticum et faginatam magni ponderis ad rabulam adduci, suoque nomine donari. Accepit omnia latrator lubens, et vt erat cane impudentior, graterter, dixitque; Profsus sane Iacobus sine ferro linguam mihi praecidit, et me in perpetuum contra se mutum et elinguem, pro se tamen simul vocalem reddidit. Alias priuatas res Iacobi in praefens non adducam.

X. Habuit Iacobus in matrimonio, teste eodem Scardeonio, Annam, Petri Gradonici, Venetiarum principis filiam, quod matrimonium ei amicitiam honoremque Venetae reipublicae conciliauit, a qua ciuitate donatus, patriorumque numero adscriptus est. Non infoecundum etiam illud fuisse, pariter scriptores (f) testantur. Ex liberis praecipue Thadaea inclaruit, quam pater Mastino Scaligero, Filio Albuini, postea septimo reip. Veronensis principi, desponsauit, vt Canis Grandis animum aduersus se mitigaret. Attulit ea etiam post patris mortem perfecto matrimonio Patauii dominium Scaligeris (g), et ex Mastino suscepit duos filios,
Canem

Matrimonium et liberi eiusdem.

(f) *vid. Scardeonius l. c. Anonymus in MSCt. antiqu. ad Roland.*

A. 1321 dati fuerunt confalones et panderiae populi et fratulearum Paduae super palatio in die S. Nicolai vitro D. Iacobo Capitano, et in vigilia S. Luciae natus est ei filius, vocatus Milion, et baptizatus in ecclesia S. Martini, et Gastaldicus Fratulearum tenuit illum ad baptismum, qui puer pauco tempore vixit.

(g) *Iacobus pater promisit Thadaeae nondum nubile matrimonium Mastino iam n. 1318, illud vero Marsilius demum consummauit n. 1328. Corrusii de nouitatibus Paduae lib. II. c. 3. Timens D. Iacobus habere guerram cum Cane, vt posset securius in Padua dominari, sapienti tractatu promisit filiam suam Thadaeam et infantem*

Canem Grandem iuniorem, et Canem Franciscum Signorium, et quinque filias, ex quibus Beatrix, a factu *Regina* appellata, nupsit Barnabae Vicecomiti et condomino Mediclani, materque ex eo fuit foecundissima quatuor masculorum, et duodecim femellarum, quae magnis principibus luculenta dote elocatae (h), multas familias regias et principales feliciter propagarunt, quarum pleraeque ad hunc diem florent in variis Europae regnis et ditionibus.

XI. Vt

fantem dare vxorem Mastino, nepoti D. Canis, propter quod sperauit D. Canem suum propositum refrænare; fuit hoc eodem anno 1318 mense Decembri. *Anonymus in codice Molinaco post Roland.* A. 1318 D. Iacobus de Carraria Thadeam eius filiam dedit in vxorem Mastino nepoti dicti D. Canis. *Idem*: A. 1328 mense Septembri Mastinus nepos D. Canis desponsauit Thadeam filiam D. Iacobi de Carraria. Mense Nouembri facta fuit curia generalis Veronae. D. Mastinus duxit D. Thadeam vxorem suam, et nuptiae factae fuerunt, et propter laetitiam nuptiarum D. Canis creauit XII milites Paduanos, inter quos principalem fecit D. Marsilium Grandem de Carraria. *Annales Ostrovviorum de Scaligeris*: A. 1344. Sept. 6. duxit vxorem Mastinus III Thadeam Iacobi Carrarii principis F. cui Padua dos fuit. *Sed aberrare hos annales a vero anno nuptiarum, consensus reliquorum scriptorum demonstrat. Tomasinus lib. IV de gymn. Patav. p. 366*: A. 1328 Marsilius tempore illo calamitatum pleno Thadeam F. Iacobi primi Paduae Domini Mastino Scaligero in matrimonium iunxit, relicto ipsi vrbs suae dominio die 10 Sept. die 26 Nou. Thadea solenniter Veronae excepta nuptiis peractis cum splendore et Scaligerorum liberalitate eximia. *conf. Onuphr. Panuinius antiqu. Veronens. lib. VII. p. 208.*

(h) vid. Scardeonius l. c. l. III. cl. 14. p. 361. Paul. Iouius in vita Barnabae p. 156. P. Scalichius in genealogia Scalig. p. 46. et illustris Iacobus Guilielmus Im-Hoff in hist. Ital. et Hisp. Genealog. ad tab. 32. p. 181. qui summa diligentia matrimonia harum Danaidum recensuit, et Corium etiam in hist. Mediol. in iis commemorandis parum

XI. Ut autem intelligatur, qua ratione possessio Patauii cum matrimonio Thadeae ad Scaligeros transire poterit, cum tamen eius dominium Iacobus Grandis, uti antea dictum, dimiserit, ac imperatoris Friderici Austriaci vicario tradiderit, priuatusque suum obierit diem, breuibus indicandum est, scripsisse quidem Iacobum moribundum, deficiente sibi mascula prole, haerem nepotem suum ex fratre Porenzano, Marsilium maiorem, sed tantum praediorum paternorum. Marsilius vero ipse, callide eiectis Teutonicis, a. 1328. dominatum patriae inuasit. Verum a Nicolao Carraria agnato, de quo statim etiam plura sequuntur, aliisque exulibus Patauinis, se affociantibus Cani Scaligero, armis atque obfisione coactus fuit, ut dominium Paduae, quod tueri non poterat, concederet Cani Scaligero, hac tamen conditione, ut matrimonium inter Mastinum, Canis nepotem, et Thadeam perficeretur. Ita finitum fuit bellum atrox inter Patauinos et Veronenses, quod ob Vicentiae iacturam ultra XVII annos durauerat magna vtrinque caede et vastatione (i). Canis deinde concessit Marsilio vicariam in vrbe Patauina potestatem, moriensque a. 1329 dominium ipsum illi restituit (k). Sed renuit illud accipere Marsilius, vicariumque etiam egit nepotum Canis Alberti et Mastini per omne tempus, quo Paduam tenuerunt, vsque ad a. 1337. Bello enim

Sucesso Carrariensi in dominatu Patauino, et quidem Marsilii maioris, D. 2.

D

parum accuratum subinde et merito correxit. Ex iis Viridis, vxor Leopoldi Probi, Ducis Austriae, fortunata serenissimae Austriae stirpis propagatrix extitit.

(i) *vid. Cortusii lib. IV. c. 3. f. 47. Salomonius in inscript. agri Patau. p. 9. et 10.*

(k) *vid. Cortusii lib. IV. c. 9. Tomasinus de gym. Patau. lib. IV. p. 367. A. 1329. 22. Iulii D. Canis obiit a. 40. Taruisii, Marsilio nepotes commendans vexillum tradidit hisce verbis: Domine Marsili, libere volo teneatis Paduam cum districtu. Sed postea recufauit. Nepotibus a D. Cane Alberto et Mastino dominium concessum. Ipse vero Capitaneus generalis Scaligerum eligitur.*

tunc inter Venetos et Scaligeros orto, pro pace et securitate vicinorum populorum stabilienda, quam Scaligeri sua potentia elati turbabant, cum Veneti, cum Florentinis percusso foedere, victricia arma ubique circumferrent, et Scaligerorum res in angustias redigerent, Patauini libidinose, auare et crudeliter habiti a Scaligeris, autore Marsilio (1) ad Venetos defecerunt, qui vrbis illius dominationem Marsilio solemniter restituerunt (m).

XII. Mo-

- (1) *Martino Scaligero ad Brixiam obsidione leuandam Patauinis finibus abeunte, Marsilius Carrarius Petrum Rubrium imperatorem exercitus Veneti cum copiis accersitum aperta porta Pontis curui d. 3 Aug. a. 1337 intra moenia admisit.* M. Antonius Sabellicus in hist. rer. Venet. Decad. II. lib. 2. p. 212. et Ennead. IX. lib. 8. p. 606. Petrus Iustiniani hist. rer. Venet. lib. IV. p. 57. Io. Baptista Verus lib. II. rer. Venet. ad h. a. p. 138. Salomonius in inscript. agri Patau. p. 10. et 11.
- (m) *Statim post occupatam a Venetis urbem Venetorum nomine liberum ciuitatis regimen Rubrius attribuit Marsilio, quod deinde ipsi solenni legatione Senatus Veneti ad ciuitatem Patauinam est confirmatum.* vid. Sabellicus in hist. Venet. l. c. p. 213. et Iustiniani l. c. p. 58. *In hoc Marsilio ergo multi scriptores constituunt dominatus Carrariensium in Patauinos principium, Iacobo Grandi plane praetermissio. Sed faciunt hoc fortasse propterea, quod ab hoc Marsilio serie non interrupta usque ad Franciscum II Carrarii Patauini imperarunt. Ita Raphael Volaterranus lib. IV. Geograph. p. 39: Ecelino tyranno extincto, Carrarienses succedere, qui tribunatus titulo, quem Capitanatum vocant, patriae tyrannidem annos fere centum exercuerunt, moenibus caeterisque aedificiis urbem quasam reconcinnauerunt. Ex eis primus Marsilius urbem ac domum illustrem reddidit, pater patriae dum vixit appellatus. Canis Grandis potentiam quandoque veritus sponte dominationem reliquit. Post eius mortem rempublicam repetens magna cum gratia gessit, moriens sine liberis Vbertinum cognatum haeredem instituit.* *Iacobus*

bus Philippus Bergomensis in supplement. Chron. f. 333. ad a. 1329. Carrariensium regni principium Marsilius Carrariensium nobilium princeps, cum superioribus annis Patavinae urbis dominatum sibi defuisset, et in ea non tyrannice, sed paterne pluribus annis regnasset, hoc anno Magni Canis Scaligeri veritus potentiam, eidem Scaligero dominatum ipsius urbis sponte cessit. Sed et sequenti anno ipso Cane mortuo, postridie ab integro urbis dominium resumens regnavit a. X. Vir certe mansuetissimi animi, et regiae urbanitatis. *Eadem refert Leander Alberti in descriptione Ital. p. 469. ac Marsilio attribuit pariter decem regiminis annos, qui ab anno 1338, quo Marsilius obiit, retro numerati, incipiunt in anno 1328, quo sibi primum Patavii dominium, uti antea dictum, asseruit. Quae vero tradunt Volaterranus, Bergomas, et Alberti de statim a morte Canis Scaligeri a. 1329 a Marsilio sibi vindicato dominatu Patavino, non ita se habent. Eorum omnium vero summa, quae hactenus de Patavino dominatu a Carrariensibus occupato, eiusque vicissitudinibus dicta sunt, exhibetur his verbis Cortusiorum lib. VII. c. 9. A. 1311. d. 15 Apr. D. Canis della Scala Vicentiam abstulit Paduanis cum nuntiis imperatoris mediantibus proditoribus Vicentinis. Vnde fuit Padua in obedientia imp. Henrici. In breui vero tempore facta rebellio imperio, regebatur ciuitas non per iustitiam, sed per partem, expulsis ciuibus cunctis per prouincias mendicare. Capto monte Silice furtiue per D. Canem a. 1312. mensē Decembri extrinseci Paduani redierunt, et anno seq. mensē Iulio Paduani elegerunt sibi dominum singularem et ciuem primo D. Iacobum de Carraria. Propter infestationem D. Canis a D. Iacobo et cuncto populo Paduano datur ciuitas Federico duci Austriae, qui se appellabat regem Rom. Cum vero Federicus cum Ludouico Duce Bavariae contenderet pro imperio Rom., qui in bello campestri cepit Fridericum, datur Padua per Fridericum Henrico duci Karinthiae, qui cum XX millibus equis frustra obsedit Montem Silicem, et in Padua Conradum de Quenstagno constituit suum vicarium. Sub hoc dominio Padua in tribulationibus laborauit. Expulsis Teutonicis de consensu populi D. Marsilius dubitans diu defendere posse*

Vbertini,
D. 3.

XII. Moriebatur quidem paulo post d. 21 Martii a. 1338 (n) Marsilius. Sed Veneti nulla alia ratione pacem Mastino dederunt, quam Patauii libertate asserta, cuius urbis potestas Vbertino Carrariae, consanguineo et haeredi Marsilii relinquebatur, cui insuper Veneti concesserunt castrum Baldum, et Bassanum Scaligeris ademptum (o), ut declararent, eos ad bellum hoc cum Scaligeris gerendum nullam aliam causam traxisse, quam publicae quietis rationem, et superbissimi hostis audaciam et iniurias. Fuit itaque hic *Vbertinus* (p) Dominus tertius Patauii e Carrariorum gente, quem

ciuitatem, se cum tota ciuitate posuit libere sub dominio D. Canis Maioris della Scala. Mortuo D. Cane in Taruisio post dominium die III Dn. Mastino et Alberto dantur dominia Paduae et Taruisii. His itaque fugatis cum Teutonicis, D. tamen Alberto carcerato, D. Marsilius maior cum auxilio Venetorum et Florentiae constituitur dominus Paduae generalis. Marsilio in dominio et in omnibus successit D. Vbertinus de Carraria.

(n) *Tomasinus lib. IV. gym. Patau. p. 367.* A. 1338 d. 21 Mart. Marsilius Carrariensis Dn. II Paduae vita excessit. In eius locum surrogatur Vbertinus Carrariensis III Dominus Paduae. *Idem in inscript. agri Patau. p. 91. ex Marsilii arca marmorea in aede abbatiæ Carrariae hoc epitaphium profert:*

Vir bonus et prudens, quem dat Carraria, miles
Marsilius iacet hic, Paduae dominusque redemptor,
Qui post expulsos fontes saeuosque tyrannos
Scaligeros, animum sublimem reddidit astris,
Annis millenis ter centum, terque decennis
Bis quater Christi benedicti luce peracta.

(o) *vid. Bergomas l. 13. f. 333. Blondus histor. dec. II. lib. X. p. 361. Panuinius l. VII. antiq. Veron. p. 210.*

(p) *Blondus Flavius l. c. ea omnia, quae hactenus de Marsilio Carraria commemorauimus, attribuit huic Vbertino magno errore, dicitque Vbertinum condito foedere Petrum Rubeum patefacta porta*

GWM

quem in suo principatu pro usurpata autoritate confirmavit Pontifex R. Benedictus XII (q). Septem annos tranquille principatui praefuit, et die 25 Martii a. 1345 virgae morbo obiit (r).

D 3

XIII. Vber-

cum omni exercitu Veneto in urbem introduxisset. Bergomas pariter l. c. f. 337. scribit, Vbertinum a Mastino Veronensi variis affectum cladibus et incommodis, eidem urbem tradidisse, quae ipsi a Venetis et Luchino Vicecomite procurantibus restituta fuerit. Raphael Volaterranus Geograph. lib. III. f. 38. tradit, Vbertinum a Mastino Scaligero pulsus paulo post Venetorum ope restitutum esse. Neque dissentit Leander Alberti l. c. p. 469. Sed veriora esse, quae tradidi, nempe Marsilium in urbem admisisse Venetos, atque ab iis accepisse principatum patriae, quem in medio ardore belli moriens consensu Venetorum Vbertino haeredi reliquerit, scriptores Patavini et Veneti uno ore testantur. Inprimis clarissime hoc constat ex suffragio Sabellici lib. IV. hist. Venet. p. 58. Veneti Paduam urbem clarissimam suam iure belli factam, Marsilio, privato tunc homini, habendam permiserunt, nouissimeque Vbertino, qui illi successerat, duo non parua oppida, hosti in ipso foedere adempta, cum suis finibus tribuerunt. Et Ernead. IX. lib. 8. p. 607. Veneti Baldum et Bassanum cum suis finibus Vbertino Carrario, qui Marsilio per id tempus defuncto successerat, dono dederunt.

(q) *vid. Bergomas f. 337. Sabellicus l. c. p. 607. Fecit idem pontifex ratum suo assensu principatum Luchino Vicecomiti, &c. Fecit et Guil. Gonzagae, Vbertino Carrariae, Obicioni Estensi, vt vicaria fungi vice in his vrbibus dicerentur, quas ad id tempus adepti essent. Petierintne principes ipsi hoc ipsum a pontifice, an ille ad apostolicae sedis autoritatem in terra Italiae reparandam, id decretum sua sponte tulerit, parum compertum habeo, etsi pontifex ita interpretatus videri potest, omnia Italiae iura, quia imperator nullus esset, vt ipse decreto pronunciauit, ad pontificem, Christi summi regis vicarium deuolui oportuisse, et ob eam rem suo iure vsus alias aliis vrbes administrandas decreuerit. Blondus decad.*

decad. II. lib. X. p. 363. Pace Lombardiae a Venetis data, pontifex prudenti, vt tum apparuit consilio, sed pessimo in posterum euentu, tyrannos e Lombardis primores in principes legitimos confirmauit. Luchino enim Vicecomiti, et Ioanni eius germano fratri, quem Mediol. Archiep. instituit, vicariatumque Mediolani autoritate apostolica attribuit, vt quicquid vrbium oppidorumque tunc possidebant, eiusdem vicariatus titulo legitime retinerent. Pari forma Mastinus Scaliger Veronae et Vincentiae, Guil. Gonzaga Mantuae et Rhegii, Albertinus Carraria Paduae, Opizo Estensis Ferrariae, Mutinae et Argentae vicariatum apostolica autoritate habuerunt. Haec sunt insignia testimonia de arroganti pontificum in affectando vicariatu Italiae, quae ipsi Sabellico videtur, noua, inaudita, dubiique iuris. Nimirum a morte Henrici VII imp. cum ipsis faueret schisma inter Ludouicum Bau. et Fridericum Austr. Pontifices pro Vicariis imperii in regno Italiae se gerere conati sunt. Clemens V enim peculiari constitutione hanc dignitatem sibi asseruit. vid. Clem. pastoralis de appellationibus. Eius successor Iohannes XXII maiori vehementia, administrationem Italiae sibi debere, in imperio vacante, adstruxit, mandauitque rectoribus ciuitatum, vt abdicarent se magistratu, quem fas non esset, iniussu suo quempiam gerere. Proposuit quoque edictum, ne quis Caesarco vicario fidem aut obedientiam praestare vellet, qui aliter fecisset, eum se pro hoste habiturum. vid. Extraug. si fratrum, ne sede vacante. Sed tam crudum imperium Gibellini contemserunt, et huic assertioni Ludouicus Bavarus decreto facto fortiter reclamauit. vid. constitutio apud Goldast. T. III. p. 411. et Nic. Burgund. in hist. Ludou. Bau. lib. II. p. 61. Patrocinium pontificis hac in causa suscepit quidem H. Grotius de I. B. et P. lib. II. c. 9. §. 11. Verum sua assertionem prodidit, se nexum inter regnum Germaniae et Italiae non perspexisse, hinc eius ratiocinia solide refutata fuerunt ab Limnaeo in addit. ad I. P. T. V. lib. I. c. 4. n. 24. Zieglero ad Grot. p. 333. et Oliandro ad Grot. p. 884. Caeterum ex allatis cognoscitur quoque, Pontifices origines tot principum minorum in Lombardia in odium Caesarum promouisse.

(r) vid.

(r) vid. Salomonius in ristretto p. 11. et in fastis praetoriis vrb. Patau. sub. inscript. vrb. Patau. p. 366. Tomafinus lib. IV. de gymn. Patau. p. 639. et inscript. Patau. p. 29, *vbi hoc eius epitaphium legitur descriptum ex sepulchro templi D. Augustini:*

Solue genis lacrymas, tumulum qui conspicias istum,
Flensque, suus, dicas spiritus astra colit.

Nam fuit hic patriae dux, pax, ius, spesque, salusque,
Hostibus hostis atrox, fidus amicus erat.

Quem generosa domus plauastro signata rubenti,
Edidit insignem strenuitate virum.

Vbertine, tuis Patauis spes quanta salusque
Decidit, heu cum te meris acerba dies.

Anno Domini MCCCXLV die XXIX Martii.

Apud eundem p. 364. legitur hoc monumentum in aula inferiore aedium Papafabacorum: MCCCXLV penultimo Martii Dn. Vbertinus de Carraria, quondam D. Iacobini, dominus generalis ciuitatis Paduae, et tocius districtus, obiit et sepultus fuit cum maximo honore. Et D. Marsilius Papafaba, quondam D. Albertini cleuatus fuit in dominium praedictae ciuitatis Paduae, ante mortem dicti D. Vbertini millesimo praedicto in Pascale die Dominico V exeunte Marcio. Sub Vbertino effloruit Gymnasium Patauinum. Vbertinus enim Rainerium Arsendum Foroliuensem, illustrem legum doctorem, Bartoli praecceptorem, stipendio 600 aureorum, quod tunc erat maximum, ad docendum conduxit. vid. Tomafinus de Gymn. Patau. lib. I. c. 4.

XIII. Vbertinus consensu ciuitatis sibi successorem dixit Marsilium Papafabam, quem ab exigua corporis statura et Marsilietum, item, Marsilium minorem, et respectu antecessoris Marsilii senioris, iuniorem etiam scriptores appellat. Sed fatum hunc dominum IV Paduae tantum ostendit. Die enim VI Maii eiusdem anni 1345 a Iacobo minore de Carraria, F. Nicolai, qui aegre ferebat, sibi Marsilietum in principatu patriae praelatum fuisse, misere interfectus fuit (s).

*Marsiliesti,
D. 4.*

XIV.

Iacobi minoris D. 5.

XIV. Iacobus Minor de Carraria Dominus quintus Paduae summa vi iniuriaque factus vt securius imperaret, quinquaginta ex nobilioribus ciuibus laqueo necari iussit, et multos ex Carrariensibus vrbe expulit, qui Venetias confugiens sua virtute ita se Andreae Dandulo Duci et senatui commendauerunt, vt patritii Veneti sint creati (s). Erga literarum studia vero eorumque cultores Iacobus fuit benignior. Ingenia enim clarorum virorum sui seculi plurimum aestimauit, eorum consortio est delectatus, summaque liberalitate ac humanitate eos fouit. Qua de causa ampliavit etiam decora Gymnasii Patauini conductis magni nominis doctoribus, et lautis conditionibus ac summis precibus Patauium accersito Francisco Petrarca, quem principem laureatorum poetarum sui temporis canonicatu ecclesiae Cathedralis honestauit, et variis muneribus exornauit (t). Venetis

(s) *vid. Bergomas f. 340. Salomonius in ristreto. p. 11.*

(t) *vid. Tomasinus de Gymnasio Patauino L. I. c. 4. p. 16. et in Petrarca rediniuo c. 11. p. 53. c. 12. p. 62. Paulus Vergerius in vita Petrarcae, ipse Petrarca Lib. V. ep. 2. ita scribit: Longum post tempus viri optimi, et cuius nescio an e numero minorum quisquam similis sua aetate vir fuerit, imo vero scio, quod nullus, Iacobi de Carraria iunioris, famae praekonio beneuolentiam adeptus, nunciis quoque et literis vsque trans Alpes, quando ibi eram, et per Italiam vbicunque fui, multos per annos tantis precibus fatigatus sum, et in suam sollicitatus amicitiam, vt quamuis de felicibus nil sperarem, decreveram tandem ipsum adire, et videre, quid sibi haec magni et ignoti viri tanta vellet instantia: itaque sero quidem Patauium veni, vbi ab illo clarissimae memoriae viro, non humane tantum, sed sicut in coelum felices animae recipiuntur, acceptus sum tanto cum gaudio, tamque inestimabili charitate ac pietate, vt quia aequare eam verbis posse non spero: silentio opprimenda sit. Inter multa sciens me clericalem vitam a pueritia tenuisse, vt me non sibi solum, sed etiam patriae*

netis fuit coniunctissimus, magnamque reportauit victoriam in Itria A. 1348. a rege Hungariae Ludouico I, Venetorum hoſte atrociffimo, quam ob cauſam ad referendam gratiam Venetiis ei donatum fuit magnificum Palatium, pretii quinque millium aureorum florenorum. Poſſedit Paduam vsque ad A. 1350. quo anno d. 19. Decembr. interfectus eſt a Guilielmo Carraria, filio notho (u).

E

XV. Ia.

patriae arctius aſtringeret, me Canonicum Paduae fieri fecit, et ad ſummam, ſi vita ſibi longior fuiſſet, mihi erroris, et iterum omnium finis erat.

- (u) *Occaſionem huius parricidii his verbis refert Bergomas ad. a. 1350. f. 341. Iacobinus Carrarienſis, quem diximus Marſilium interfe- ciſſe, hoc eodem anno, poſtquam quatuor annis regnauit, et ipſe eius ex pellice filio interficitur. Cuius parricidii haec cauſa fuit, quod Guilielmus cum quodam milite contendens, ab eodem ſpurio contumelioſe appellatus eſt; qua contumelia permotus et pertur- batus, mox vt domum ingreſſus eſt, patrem in ſecreto acceſſiuit, et gladio eum impetens confodit et interfecit, ac ſtatim in tem- plo D. patris Auguſtini, eum ſecreto ſepeliri fecit. Hoc enim geſtum eſt, vt non euacuetur verbum Chriſti, qui ait: Qui gladio feriet, gladio peribit. *Accedit Raph. Volaterranus, qui Geograph. l. IV. p. 39. affirmat, Iacobum poſt parricidium Marſilii iuuior- is annos quatuor rempublicam Patavinam adminiſtraſſe, et tan- dem a Guilielmo, filio notho, etiam obruncatum fuiſſe, nullam aliam ob cauſam, vt aiunt, niſi ob dolorem et verecundiam nata- lium patris cauſa inſictam. Sed ab his diſcedunt Salomonius p. 12. Scardeonius f. 281. Cortuſii f. 92. & Tomaſinus aſſerens lib. IV. de Gymnaſ. Patav. p. 370. Iacobum a Guilielmo Carrarienſi, ſpurio Iacobi Magni, interfectum fuiſſe, ſed cauſam occaſionemque caedis non aſſert; quare potius adſtipulor Ber- gomati et Volaterrano, praefertim cum idem Bergomas f. 350. dicat, Franciſcum ſeniores, fratrem ſuum Guilielmum ex pellice a. 1371. interfeciſſe. Epitaphium Iacobi auctore Fr. Pe- trar-**

*Iacobini D
6. et Fran-
cisci D. 7*

XV. Iacobus successores habuit Iacobinum Carrariensem fratrem, et filium ex altero matrimonio, Franciscum, postea seniore dictum, cui pater vel ciuitas Patauina patruum ob iuuentutem, vt colligo, ex Fr. Petrarchae verbis (x) adiunxit. Sed inter hos infida societas regnandi durauit vsque ad 1355, quo Iacobino patruo Duce VI Patauii in carcerem detruso Franciscus Patauii principatum solus occupavit

trarcha ex maiori sacello templi D. Augustini hoc affert Tomasinus Inscript. Patau. p. 29. et Salomon. p. 142.

Heu, magno domus arcta viro, sub marmore paruo,

Heu, pater hic patriae spesque, salusque iacent.

Quisquis ad hoc saxum conuertis lumina lector,

Publica damna legens iunge preces lacrymis.

Illum flere nefas, sua quem super aethera virtus

Sustulit, humano si qua fides merito.

Flere grauem patriae casum, fractamque bonorum

Spem licet, et subitis in genuisse malis.

Quem populo, patribusque, ducem Carraria nuper

Alma dedit Patauio, Mors inimica tulit.

Nullus amicitias coluit dulcedine tanta,

Cum foret horrendus hostibus ille suis.

Optimus inque bonis, semper studiosus amandis

Nescius inuidiae, conspicuusque fide.

Ergo memor Iacob speciosum credula nomen

Nominibus raris inferre posteritas.

Anno Domini MCCCL die XIX. Decembrio.

(x) *Franciscus Petrarcha enim librum de republica administranda huic inscripsit, eumque hunc in modum inter alia allocutus est p. 10:* Publice omnibus notum est, vt sub ipsum scilicet adolescentiae tuae florem, glorioso et magnanimo Patre spoliatus, sub quo praecleara omnia atque magnifica discere, et doctrina poteras et exemplo, eo ipso tempore, quo rectius adhuc vel maxime indigus videbaris ad regimen omnium conscendisti, commissamque tibi rempubli-

vit (y). Hunc vno ore collaudant quidem scriptores vt domi bonum principem, qui suam urbem Patauinan et moenibus, et castellis, turribusque, ac splendidissimis aedificiis, tum publicis, tum priuatis, mirifice exornauerit, insignemque se praebuerit Gymnasii Patauini patronum cultoremque eruditorum (z). Sed foris turbulentum, inquietum, vicinisque infidiosum fuisse, res gestae abunde declarant. Primus enim hic e Carrariensibus Patauinorum princeps Venetae reipublicae, de sua gente et vrbe optime merentis, hostis est effectus, vt non vnum bellum Carrariense annales Veneti numerent. Primum bellum A. 1372 ex controuersia finium ortum, in quo Franciscus adiutus fuit subsidiis Ludouici I Hungariae R. et cum foris armis aggredereetur Venetos, intus eis infidias parauit, conductis hominibus, qui Urbis Venetae puteos venenis inficerent, et aliquot Senatorii ordinis viros obruncarent, nobiles etiam quosdam dato auro corrupti, vt ipsi Senatus arcana consilia enunciarent. Has infidias

E 2

dias

publicam immaturo, superante annos industria, tanta maturitate, tamque senili consilio rexisti, vt inprimis nullus tumultus in patria, tanta mutatione rerum, nulli motus exarserint; et multa dehinc inopia, quam aeris insuper alieni pondus vrgebat, breui ad magnas diuitias peruenires, vt deinde paulatim et aetate et experientia rerum crescens, non ciuibus tantum tuis egregium te rectorem, sed exemplar aliarum urbium rectoribus exhiberes, ita vt saepe ego finitimos populos, tibi subesse votis optantes audierim, et tuis subditis inuidentes, vt tu interim nec tumidae insolentiae, nec inerti deditus voluptati, in hoc vnum vigilantissimo studio incuberis, vt te omnes agnoscerent sine desidia tranquillum, sine superbia gloriosum, vtque in te modestia cum magnanimitate contenderet.

(y) vid. *Tomasinus in Gymnasio Patau. L. IV. p. 372. Salomonius p. 13. Scardeon. f. 282. Cortusii f. 98. 105.*

(z) vid. *Bergomas. f. 350. Tomasinus l. c. L. 1. c. 4. Raphael Volaterranus lib. IV. Geograph. f. 39.*

dias in vrbe Veneti quidem facile supprefferunt, sed extra urbem aduersus Patauinos et Pannonos aliquoties infelicitèr pugnarunt. Praeclaram tamen demum victoriam est adeptus Albertus Corregiensis, imperator exercitus Veneti, pedestri proelio fufis fugatisque Stephani Transyluani copiis, cum Albertus iussisset ab equis cataphractos descendere, atque vna secum pedibus manibusque hostium aciem aggredi. Haec clades ferociam Francisci fregit, qui, cum nulla amplius ab Rege afflicto auxilia sperare possèt, et praeterea suorum in se ciuium conspirationem subsentiret, pacem inuitus petiit, eamque his conditionibus impetrauit, vt Veneti quinque viros denominarent, qui fines controuersos suo arbitrio adiudicaret, ipse vero in praesentia Venetis quadraginta quatuor aureorum nummum millia persolueret, inde per quindecim subsequentes annos quatuordecim millia quotannis, tribus millibus passuum, ab ostiis fluuiorum non aedificaret, turris Currania cum finibus Venetorum esset, castrum nouum, et munitiones haud procul a stagnis erectae direrentur, ac quotannis ad aram diui Marci trecentos nummos aureos tributi nomine exoluendos mitteret (a). Successit Venetis bellum Austriacum A. 1374., famaue non leuis fuit Leopoldum Austriae ducem ab Carrariensibus in hanc rem. excitatum fuisse (b). Renascente etiam cum Genuensibus bello A. 1377., Clodiano dicto, Franciscus inter foederatos fuit, qui sua conspiratione commoda Genuensium contra Venetos non solum tueri suscipiebant, sed omnia ad statum eorum euertendum parabant. Itaque hoc in bello Franciscus Taruisinos agros ferro et incendiis vastauit, et ad oppugnationem Clodiae sedulo legiones commeatusque submisit. Capta hac vrbe, et vbique plenissime triumphantibus Genuen-

(a) vid. *Sabellicus Hist. Venet. decad. II. lib. IV. p. 259. et Lib. V. vsque ad p. 265. et Enned. IX. lib. IX. p. 616. Iustiniani hist. Venet. L. V. p. 79. Verus rer. Venet. L. II. p. 161.*

(b) vid. *Iustiniani p. 80. Verus p. 165.*

nuentibus, consilium Francisci (c) fuit, in ea summa Venetorum trepidatione classem exercitumque continuo ad urbem dominam esse adiuuendum, Venetumque imperium nomenque vno die et ictu delendum, sed Dei cura pro republica Veneta hoc interuertit. In his angustiis miserunt patres Veneti ad Franciscum, qui eum publico nomine rogarent, vt pacem amicae ciuitati daret, quae Patavini nominis semper studiosa fuisset; sed his superbe respondit: *Nunquam cum vobis, Veneti, de pace acturi sumus, nisi prius equorum, qui infrenes super Diui Marci templo (d) positi sunt, ora habenis lorisque constringamus* (e). Bello itaque vtrinque

E 3

acrius

(c) Fl. Blondus Dec. II. L. X. p. 376. Sabellicus hist. Venet. Dec. II. lib. 6. p. 285. Iustiniani p. 84.

(d) *In ipso vestibulo templi D. Marci fastigio, in fronte foris, quatuor aenei equi, auro micantes, infrenesque admirabili atque alacri statu ita prominent, vt in subiectam aream desilire videantur. Aiunt hoc opus eximium esse Lysippi, et a Tyridate Armenio Neroni dono datum, quod postea Constantinus Imperator Roma Byzantium deuexit; inde Venetias translatum, et a Seb. Ziano Duce 39. in eminenti hoc loco constitutum.* vid. Iustiniani hist. Venet. L. II. p. 28.

(e) vid. Iustiniani L. V. p. 85. Amelot de la Houffiaie T. I. d' histoire du gouuern. de Venise p. 62. *hoc factum ita eloquitur*: Je marquerai ici en passant, que les Venetiens en plusieurs occasions se font fait tres grand tort a montrer leur foiblesse a leurs ennemis. Toutes les prieres et les soumissions qu' ils firent A. 1379. au seigneur de Padoue François Carrare, durant la guerre de Gennes, en lui donnant dans leurs lettres les titres d' Altesse, qui etoit alors celui des Rois, et le suppliant de vouloir ecouter six Ambassadeurs, qu' il lui enuoioient (honneur qu' ils ne faisoient ni aux Papes, ni aux Rois) les abaissemens, dis ie, ne seruirent, qu' à le rendre plus hardi, et plus ardent a la vengeance, et toute la satisfaction qu' ils en eurent, fut, qu' il n' entendroit point leurs ambassadeurs, qu' il n' eut

acrius reparato Franciscus A. 1382. obsedit Taruifium, stuitque hoc fame expugnare. Ne vero hac vrbe potiretur, statuerunt Veneti in Francisci inuidiam eam cum suis finibus Leopoldo Austriae Duci publico nomine sponte tradere, qui hoc munus lubentissime etiam accepit, et Taruifium aduersus conatus Carrariensis defendit aliquandiu, sed demum illi persolutis CM. aureis et certis conditionibus concessit (f). Demum sollicitante Aymone, Allobrogum Duce, pax inter Venetos et Genuenses eorumque foederatos coaluit, qua Franciscus Caputaggeris et Morentianum, oppida, Venetis reddidit, recepta turri Currania, et arces turesue ad fluuiorum ostia, stagnorumque in agrum Patauinum exitus demolitus est (g). Paucis interiectis annis A. 1385. Franciscus Carrario et Antonio Scaligero Veronensi inter se acri bello decertantibus, praepotens Io. Galeacius Vicecomes Mediolani, Carrario instigante, Scaligero bellum intulit, eique proelio superato a. 1387. Veronam Vincentiamque ademit (h). Inde Galeacius eadem arma contra Carrarium conuertit, quod ten-

n' eut fait amener auparauant les quatre cheuaux du portail de St. Marc; *Idem ex annalibus MSS. reip. Venetae adducit initium litterarum ad Franciscum a Senatu Veneto scriptarum his verbis:* Magnifico e potente Signore Francesco da Carraria, discreto imperial vicario general, Andrea Contarini per Dio gratia Dose di Vinetia. Noi pregamo l' Altezza vostra, qualmente vi piaccia demandar vostre lettere de saluo condotto de venir alla presenza dell' Altezza vostra, aldendo liberamente li nostri ambasciadori etc.

(f) Sabellicus Dec. II. lib. 7. p. 313, 316, 322. et lib. 8. p. 327. et Ennead. IX. lib. 9. p. 626. Iustiniani lib. 5. p. 91. 92, et lib. VI. p. 96. Verus p. 186. Blondus p. 384.

(g) vid. Sabellicus Dec. II. lib. 7. p. 323. Iustiniani lib. VI. p. 95.

(h) vid. Onuphr. Panuinius antiqu. Veronens. L. VII. p. 214. Sabellicus Dec. II. L. VIII. p. 328.

tentasset Barnabam Vicecomitem, aemulum suum (i) carcere

(i) *Barnabas Vicecomes, Stephani F. natu minimus in diuisione cum duobus fratribus Matthaeo et Galeatio II. accepit a. 1327. Cremonam, Cremam, Soncinum, Bergamum, Brixiam, Ripaltam, Carauagium, et pleraque minora oppida ad Benacum. Defuncto vero postea a. 1356 Matthaeo fr. potentior redditus est accessione nonae haereditatis acquissime dispersitae, Mediolano quoque scisso. Sortitus etiam erat Bononiam, sed hanc urbem ipsi intercepit Olegianus, quam frustra etiam illi armis eripere est conatus. A. 1378 obiit etiam alter frater Galeatius II, relicto filio et haerede Io. Galeatio. Barnabas vero anno insequenti inter quinque filios legitimos ditiosis suae urbes et oppida aequaliter quidem, sed imprudenter, viuis diuisit. Cuius diuisionis non alius fuit euentus, quam ut unusquisque eorum dolore nimis angusti patrimonii Io. Galeatio patrueli multo amplioris ditiosis fortunam inuideret, et de eo euertendo consilia conferrent, matre Beatrice Scaligera impellente, quibus etiam post eius mortem pater se socium et adiutorem adiunxit. Ad minuendam quidem eorum inuidiam, tollendamque omnem simultatem, Io. Galeatius in matrimonium duxit a. 1380 Catharinam, Barnabae filiam, sed ab ea ipsa didicit, quam multae mortis insidiae sibi a socero et affinibus fuerint intentatae. Barnabas tunc, utpote aetate maior, sedem habuit Mediolani, Io. Galeatius vero Papiac commorabatur. Ut itaque suae salutis consulere, statuit callide structo dolo insidias soceri praeuenire. Hunc in finem quo securiores socerum et affines opprimeret, simulauit summum rerum diuinarum studium, remissamque regnandi curam, haecque ita simulans profectioe religiosa adit, quasi soluendi voti causa, Mariae virginis aedem multis miraculis inelytam in monte supra Varese oppidum. Cum itaque ei e Ticino Mediolanum appropinquanti Barnabas cum filiis Ludouico et Rudolpho, honoris quasi causa, obuiam inissent, d. 6 Maii 1385. iussit Io. Galeatius eos uermes Vercellensi porta prodeuntes, ad D. Ambrosii xenodochium, dato signo, a suis equitibus*

cere liberare (k), et parum fidelis in foedere contra Scaligerum ipsi visus fuisset. Cum eo igitur, Franciscum oppugnante, Veneti, memores veterum iniuriarum, socia arma iunxerunt, et omnia fere oppida ac castella in stagnis et ad fluviorum ostia sita feliciter occuparunt. Ex altera parte Io. Galeatius captis oppidis Patavio circumiectis paucorum mensium obsidione ipsum Patavium d. 24. Nou. 1388. in potestatem suam redegit, et Franciscum Carrariensem, Dominum VII civitatis, captum ilico curavit in MODOECIANO carcere custodiri, in quo d. 3. Octobr. A. 1393. mortuus est. Paulo ante, in hoc bello Mediolanensi periclitantibus Carrariensium rebus, Franciscus principatu se abdicauerat, eumque filio suo FRANCISCO IUNIORI concesserat, qui vero deditorem facere coactus est. Ad extremum Tarvisum subactum, quod, fractis hac ratione Carrariensium opibus, Venetis ex foedere

re

tibus comprehendere, et destitutos a suis ob commune odium, quod sua crudelitate sibi conflagauerant, in vicinam arcem Portae Zobbiae, atque ex ea postea in Tritianum castellum abducere. Ipse vero continenter armata agmina in urbem Mediolanum introduxit, atque ita incruenta victoria omni ditione Barnabae, civibus suis tam exosi, est potitus. Ad rei tam memorabilis improvisum nuntium obstupuit omnis Italia. Barnabas postea septimo carceris mense d. 18. Dec. eiusd. anni, aetatis anno 66, veneno tinctis phascolis sublatus est. vid. P. Iovius in vita p. 154. Bergomas lib. XIII. f. 344. Dn. Im-Hoff in hist. Ital. et Hisp. Genealog. p. 178.

(k) *Hanc causam belli tradunt Bergomas f. 350. Raphael Volaterranus L. IV. Geograph. p. 39. et Sabellicus hist. Venet. dec. II. L. VIII. p. 328. etsi hic sui oblitus Ennead. IX. lib. 9. p. 628. scribat: Causam illati belli autores, quos sequimur, non tradunt. Captus quidem est, uti diximus, Barnabas anno 1385, et eodem anno veneno interemptus, bellum vero Io. Galeatii adversus Franciscum 1388 ortum. Sed fortasse ex neglecta antea hac iniuria hoc anno demum praetextum belli arripuit. Vel ipsi hoc anno primum innotuerunt molitiones Francisci, quas bello ulciscendas censuit.*

re traditum, Galeatius fortitus est Patauium, Feltrum, et Bellunum, Eitenfis Marchio, socius armorum in Carrarium, oppida, quae suorum maiorum fuerant, recepit (l).

XVI. Euasit autem ex hoc naufragio Franciscus iunior, atque tandiu apud Rupertum Bauariae ducem latuit, donec illi Italica conspiratio in Io. Galeatium, omnibus sua potentia formidolosum, occasionem dederat recuperandi paternum dominatum. Hac enim per crebros nuntios accepta, ignoto habitu Venetias venit, exorataque Senatus clementia, beneficio armisque reipublicae Venetae expulsis Vicecomitis militibus, d. 19 Iunii a. 1390 vrbe patria potitus, et Dominus eius VIII factus est (m). Tranquille et pacifice regnavit vsque ad mortem Io. Galeatii, a. 1402. Eius enim arma plurimum extimuit. Post eius obitum vero maiores sumfit spiritus, et per omne nefas fines suos proferre studuit. Primo enim Guilielmum Scaligerum a. 1404 in principatum Veronensem reduxit, expulso Mediolanensi praesidio, sed eundem sibi familiarissimum virum post quindecim annorum imperium veneno sustulit, filiosque eius Brunorum et Antonium captos in oppido Montis Silicis carceri inclusit, sibi vrbis imperio fraude et caede vindicatio (n). Deinde Vincentiam adortus est. Sed Vicentini, vt salui essent, detestantes Carrariensem dominatum, vltro se Venetis dederunt.

F

Veneti

- (l) Sabellicus hist. Venet. Dec. II. lib. 8. p. 328. et Ennead. IX. lib. 9. p. 628. Iustiniani p. 96. Verus p. 188. Tomasinus de Gymn. Patau. lib. IV. p. 376. Blondus Dec. II. lib. X. p. 386. Bergomas f. 350. et 353. Platina hist. Mantuan. L. III. p. 200. Salomonius p. 15.
- (m) vid. Sabellicus hist. Venet. p. 329. Ennead. p. 628. Iustiniani p. 97. Verus p. 91. Tomasinus l. c. Blondus p. 387. Bergomas f. 354. Platina p. 201. Salomonius p. 15.
- (n) vid. Onuphr. Panuinius antiqu. Veronens. L. VII. p. 215. Platina in hist. Mantuan. L. V. p. 291. Sabellicus Ennead. IX. lib. IX. p. 635. Torellus Sarayna de origine et amplitudine ciuit. Veron. lib. IV. p. 222. in Italia illustrat. Francof. 1600. f.

Francisci II.
iunioris D.
s. et ult.

Veneti ergo admonuerunt Franciscum, vt a Vicentinis suis dedititiis oppugnandis abstineret, qui illis minaciter respondit: Venetis nullum ius in continente competere. Irent et aestuariis ac paludibus suis contenti, piscationibusque dantes operam, sinerent eos in terra regnare, quibus antiquitus et merito imperia deberentur. Dicitis addidit contumeliam, legatumque naso, et auribus illi praecisis, remisit. Veneti proinde, quia Carrarium nomen per se oderant, caeterum recenti injuria adhuc magis irritati, bellum Carrario denuntiant, inita cum Francisco Gonzaga Mantuano armorum societate, eumque terra et aquis adoriuntur. In terra vero a duobus validissimis exercitibus Patauinis Veronensisque ager est vexatus, quibus Carrarius longe impar Alberti Atestini, Ferrariae principis, auxilium implorauit. Nam Nicolaus, Alberti filio, Carrarius filiam suam Liliolam collocarat. Veneti contra, vt nouum hostem domestico bello implicarent, illi fratrem Actium exulem, e Creta reuocatum, opponunt, et ad Ferrariam inuadendam omnibus viribus instruunt. Hoc periculo territus Albertus suam salutem anteposuit Carrarii discrimini, positisque armis acceptis a Senatu Veneto conditionibus pacem redemit. Debellato Eiteni bellum validius in Carrarium gestum, Veronaque illi adempta, ciuibus ob inuisam sibi Carrariensium dominationem, post longam grauemque obsidionem toleratam, patefactis repente portis, Franciscum Gonzagam, cum Venetorum exercitu ad primum vrbs lapidem subsedentem, intra moenia admittentibus. Iacobus Carrarius, filius Francisci, siue potius eius frater, nam vtrumque scriptum reperio, cui vrbs tuenda commissa erat, occulte fugam molitus, circa Padum interceptus, Venetiasque perductus est. Inde Gonzaga cum omnibus copiis Patauium mouit, qua de causa Carrarius rebus suis maxime periclitantibus pace subuenire est conatus. Sub fide igitur publica in castra Venetorum venienti propositae fuere hae pacis leges, vt Patauium cum suis finibus Venetis cederet,

cum

cum liberis ad centum millia passuum inde habitaret, Iacobum filium siue fratrem, reciperet, secumque apportaret omne aurum, argentum, ac preciosam supellecilem, donoque insuper a Veneris acciperet aureorum nummum sexaginta millia; sed has vt iniquas respuit. Summo itaque impetu Patavium est oppugnatum, et demum intempesta nocte scalis admotis, facto insultu ad portam S. Crucis, expugnatum. Fugatus in arcem Franciscus coram de deditioe aequis conditionibus facienda cum Galeatio Grumello, alterius exercitus Veneti imperatore loqui desideravit, sed hic eum ad Senatum Venetum ablegavit, qui maioribus rebus se occupatum dixit, eumque audire noluit; misit tamen ad Messtram vsque, qui ex dignitate reipublicae cum victo tractarent. Sed neque hic res sero mota per multas altercationes ad eum exitum perducere potuit, quem Carrarius optavit. Sine pace itaque in urbem reuerso ciues pertinaciam inconsultam exprobrarunt, et fessi fame et bello diutius haud reluctantem in Venetorum manus dederunt d. 17. Nou. 1405. Venetias cum filiis Francisco et Guilielmo in vinculis perductus, et e carcere ad tribunal principis vocatus, supplex flebili voce inelamavit illud psalmi: *Peccavi, Domine, miserere mei.* Princeps autem respondit: *Eam in hac tua fortuna a nobis misericordiam percepturus es, quam ingratitude, perfidia, et foeda crimina merito exposcunt.* Cui regeffit Carrarius: *Non est licitum seruo respondere domino suo.* Retractus in carcerem d. 2. Ian. a. 1406 immisso carnifice iussu patrum cum fratre Iacobo et filiis est strangulatus. Caeteri filii, Vbertinus et Marsilius, priusquam Veneti sunt vire potiti, in Hetruriam abiere. Ex his Marsilius ausus res novas moliri, a. 1410 est caesus, in quo omne Carrariensis familiae genus extinctum est. (o)

F 2 di. I. M. ff. XVII. Is

(o) De hoc ultimo bello, quo dominatus Carrariensis sublatus est, vid. Sabellicus hist. Venet. Dec. II. lib. 8. p. 333-341. Eneead. IX.

*Finis domi-
natus Carrariensis in
Patau. ci-
vi. attulit
Venetae po-
tentiae in-
crementa.*

XVII. Is Carrariensis familiae et dominatus in Patauina ciuitate tragicus finis fuit, cum ex ea gente octo Domini Paduae per annos LXXVII magna autoritate et potentia floruiſſent. Veneti ſcriptores de Franciſco multa immenia flagitia tradunt, e. g. eum moloſſos aluiſſe, quibus miſeros ciues ex leui cauſa laniandos deuorandosque obieciſſet, extare adhuc in decemvirum aula Patauii ſcorpiones duos non parui ponderis, quibus ille familiares hoſpitesque ad colloquium fraude inuitatos peracutis ſpiculis tranſigere conſueuiſſet. Sed fortaiſſe omnia in hoſtem licere, etiam iſſis videtur. Ex Carrarienſi ditioſe ſubiugata multis praeclaris urbibus ac municipiis reſpublica Veneta eſt aucta, Vincentia, Verona, Leninco, Colonia, Feltro, Belluno, Baſſano, Aſolo, Areſto, Citradella, Patauioque, ſumtusque vicies centenorum aureorum nummum millium in hoc bellum impenſi ei ex tot bello partis oppidis largiter ſunt reſtituti. Haec ergo Carrariorum in dominatu Patauino a Iacobo Grandi, cuius numiſma exhibui, ad Franciſcum iuniorem ſucceſſio, variis euentibus memorabilis, plurimum facit ad cognoscendam originem minorum principatum in Italia, et incrementa reipublicae Venetae intelligenda.

*Nicolai
Carrarii
res.*

XVIII. Supra in Marſilii I rebus §. VIII. mentio fuit iniecta Nicolai cuiusdam Carrarii. Quoniam vero eius non minus celebre eſt nomen in hiſtoria Patauina, quam omnium aliorum Carrariorum, quos antea recensui, paucis de eo quoque dicendum eſt. Fuit ille filius Vbertini, iuuenisque ordinariam praeturam Bononiae ſummo cum honore geſſit aſſidente ſibi Rolando Placiola, Iureconſulto clariffimo. Fuit vir

IX. lib. 9. p. 633. Scardeonius f. 287. Salomonius p. 16. Iuſtiniani hiſt. Venet. lib. VI. p. 99 -- 103. Verus rerum Venet. lib. II. p. 193. Platina hiſt. Mant. lib. IV. p. 288. et lib. V. p. 290. Tomafinus de Gymnaſio Patau. lib. I. c. 5. Raph. Volaterranus Geograph. lib. IV. p. 39. Bergomas lib. XIV. f. 355. Amelot de la Houſſaie hiſt. du Gouv. de Veniſe T. II. p. 500, qui ad hiſt. Maſt. promouat.

vir excelso animo, acerrimo ingenio, non mediocri eruditione, bonis lateribus, statura proceram. A. 1308 nomine reipublicae Patavinae functus est legati munere ad Albertum Imperatorem, et ab eo militiae dignitatem domum retulit. Postea domi forisque contra rebelles et hostes acriter decertando se salutis patriae amantissimum praestitit, et inprimis cum Patavium a. 1320 a Cane Scaligero subito oppugnaretur, vnicus vrbis servator extitit. Nam locum intra vallum post viridarium D. Iustinae iam ab hoste per dolum occupatum, eo profligato et depulso recuperavit (p). Ob hoc egregium meritum a grata ciuitate erga tantam virtutem non solum publice laudatus, sed etiam turri magna et latifundiis in vico Ceruarefio, quod Castellare nunc appellatur, donatus est. Antea iam habuit luculentas possessiones in agro Patavino, vti cognoscimus ex tabulis feudalibus Friderici Austriaci imperatoris illi datis, quae hodiernum amplo marmori insculptae ad fontem, vbi balnea S. Helenae, sleguntur (q).

F 3

Sed

(p) *Corusii lib. 1. c. 14.* Dominus Canis semper cogitans Paduam occupare vi vel fraude de Vicentia secrete equitavit ad Castrum, et ait quibusdam Paduanis extrinsecis: hodie potestis in ciuitate propria triumphare; placeat ergo vobis circa introitum ciuitatis vires vestras ostendere. Qui statim per Rostam factam iuxta viridarium S. Iustinae ciuitatem intrauerunt furtiue, quosdam vero custodes dormientes occiderunt. Cum iam ciuitas esset iuxta mortem, stipendiarius quidam Parmensis versus eos subito insultavit, et ad resistendum inhabilis Domino Nicolao de Carraria obuiauit, cui ait: Occurrite subito contra hostes, ne ciuitas submergatur. Tunc ille cum quibusdam fecit insultum, et Dei auxilio mediante compulit eos fugere sine ponte, quorum aliqui in foueis submersi fuerunt, aliqui deformiter truncati, nudi tracti fuerunt per plateas, nec traditi sepulturae. Fuit hoc MCCCXX die III Iunii.

(q) *Has refert Salomonius in inscriptionibus Agri Patavini p. 371 et 372, non quidem sine mendis, quae vel iniuriae temporum, vel incuriae*

Sed longe potentior factus fuit in civili discordia postea exorta, in qua sibi totum agrum Patauinum subiecit. Nam aegerime tulit, sibi, tunc in Carrariensi familia, annis, meritis, et autoritate longe maiori, Marsilium in principatu Patauino post mortem Iacobi Grandis praelatum fuisse. Ex dolore huius iniuriae itaque, et quod quidam eius amici et clientes in exilium missi fuissent, quasi de prodenda ciuitate et nece procerum cogitassent, qui tamen Carrariorum defensores in tumultu contra Paulum Dentem fuissent, Patauium a. 1327 sponte reliquit (r), et ex constanti patriae defensore

incuriae describentis, paulo enim altius a terra extant, debentur, et his verbis conceptae sunt:

Fridericus D. G. Romanorum Rex Imp. Aug. vniuersis Sac. Rom. Imper. fidelibus praesentes litteras inspecturis gratiam suam et omne bonum. Toties regiae celsitudinis sceptrum altius extollitur, quoties fidelium deuotorum vota benigno prosequitur affectu, et ipsorum iura et gratias seruandas longiflua principis clementia inuenitur. Considerantes itaque Nob. viri Nicolai de Carraria, natiue Nob. Viri Vbertini de Carraria nostri et imperii fidelis dilecti, grataque nobis et imperio — — — exhibere potuerit obsequia, et vt in deuotissimi et fidelitatis zelum erga nos, et sacrum imperium feruentius attendatur, ipsum de districtu, et omni iure, et iurisdictione nobis, et imperio in terris suis, et aliorum de domo sua pertinentibus, et de monte Stupae, qui Baueum S. Elenae dicitur, cum omnibus suis pertinentiis recepto ab ipso fidelitatis et homagii sacramento ex speciali gratia inuestimus, et benignitate regia in feudamus, dantes sibi super eo praesentes nostri regalis sigilli munimine roboratas. Datum in Demburgh IV. Kal. Mart. anno D. MCCCXX. regni nostri VI.

Bartholomaeus filius pacis Hospitis Sac. Pal. Imperial. auctorit. Not. et Officialis exemplauit 1352. indic V. die Mart. secunda Mens. Ian.

(r) *Hunc annum diligentissime notant probati scriptores, Anonymus*

senfore accerrimus eius oppugnator factus est. Consiliis enim collatis cum Paulo Dente, et ceteris extorribus Patauinis, antea suis inimicis (s), tunc vero sibi reconciliatis, conducto

in codice Molinaco post Roland. MCCCXXVII. Item mense Iulii D. Nicolaus de Carraria exiuit. Paduam simul cum Rizado de Camino, et auxilio D. Canis, et Marchionum Este, et Boualenta reclamauerunt communi Paduae. Cortusii lib. III. c. 12. Propter confinementem Paduanorum, de qua feci superius mentionem proximo sexto capitulo Dominus Nicolaus de Carraria iuit Venetias: asserbat enim eos esse confinatos ad eius iniuriam. De Padua exiuit in MCCCXXVII die II. Iulii. Societatem vero fecit cum D. Cane contra Paduam et Paduanis etrinfecis, vnde domus eius in Padua spoliatae fuerunt et destructae. Eius filii Iacobinus fuerunt conducti in Alemanniam carcerati. Et lib. III. c. 13. Dominus de Ouenstagno Iacobum et Iacobinum filios D. Nicolai de Carraria conduxit in Romanniam viaculatos die XV. Decembris quos post duos annos D. Nicolaus traxit de carceribus A. MCCCXXIX. Eadem dicit Iacobus Salomonius in inscript. agrii Patau. p. 392. scriptoribus fide dignis citatis. In primis Albertinus Mussatus libro XII. et ultimo de bellis pop. Patau. fugam Nicolai, et artes, fraudesque, et scelera Carrariensium, Marsilii praeceptum, nec non Teutonicorum describit, inniquiori sorte animo ob patrium studium. Mitius enim scribere exul uix poterat. Ultra gesta A. 1329. non progreditur. Nam eodem anno vlt. Maii Clodiae obiit.

(s) *Anonymus in Codice Zabarellis post Roland. A. 1325. Item die Iunae XXVII. mensis Iunii post nonum mortuus fuit gladiis D. Guilielmus de Dente q. domini Vitaliani per manus dominorum Vbertinelli et Rizardi dicti Tartari de Lendenaria et per suos familiares, qui Vbertinellus de Carraria et Tartarus, condemnati fuerunt secundum formam iuris et statutorum communis Paduae ad decapitandum per supra dictum dominum Polionem Potestatem die Mercurii post nonum decimo nono dicti mensis Iunii: Et postea die dominico post prandium XXII. mensis*

Septem-

ducto milite omnem agrum Patauinum repentina inuafione occupauit, ipfiusque vrbis oppugnationem inftituit. Ob hoc periculum imminens maturauit Marfilius nuptias Thadeae cum Maftino Veronenfi, et Cani Scaligero pro dote Patauinum pacifice a. 1328 tradidit. Patauio Scaligeris concefso, Nicolaus dimifit exercitum, Venetiasque fruſtratis conſiliis rediit. Inde Clodiam migravit, vbi reliquum vitae tempus tranquille in otio literario peregiſſe fertur (t). Dicitur a ſcriptoribus Nicolaus Dominus territorii Patauini obfundos, praedia, et clientelas, quas plurimas amplasque habuit in agro Patauino, etiam ante bellum ciuile. Tribuitur illi hic titulus in literato faxo Patauino (u), et metallo infra adducendo. Annus mortis eius videtur eſſe valde dubius. Scardeonius (x) dicit eum obiſſe

Septembris campana magna communis fonauit ad martellum, et confalones fratlearum cum ſuis Frataleis, et populo iuerunt ad plateam propter rixam et proelium, quae erant inter Paulum ex vna parte, et Carrarenſes cum multis ſequacibus ex altera, et ibi fuerunt vulnerati dominus Nicolaus de Carrara, et Obizo de Papafauis in faciebus, et D. Marſilius, qui Dominus Porenzani diſcaualcatus, et Paulus Dente aliquantulum vulneratus, et non potuit obtinere, ita quod fugit, et Carrarenſes obtinuerunt. *Tomafinus de Gymnaſio Patau. L. IV. p. 366. A. 1325. de 12. Sept. Pauli Dentis inſultus ad S. Martinum in aedes Papifauiorum Carrarienſium factus, ſed reſiſtentibus familiaribus, foribus clauſis, in forum armatus rediit, vbi pugna ciuilis committitur et Carrarienſes vincunt.*

(t) *Omnes hos motus diſerte deſcribit Scardeonius p. 276. praeter antea allegatos Muſſatum, Cortuſios, Salomonium etc.*

(u) *ap. Tomafinum in inſcript. Patau. p. 355. ſub Podiolo praefecti:*

Dominus Nicolaus de Carraria ſecundus
Dominus Paduani diſtrictus et nunc Paduae.

(x) *in antiqu. Patau. p. 276. Primo Venetiis ſalutis anno MCCCXXXVI ſepul-*

ccione

obus

rtilius

Grandis D. I.

1318. m. d. 22.

324. vx. Anna

ri Gradonici

Marfilius Ineti.

Marfiliet

Patau. a.

d. 6. Maii

Milion

n. et. m.

a. 1321.

Petrus Porenzanus

Marfilius I. Maior

D. II. Patau. a. 1327

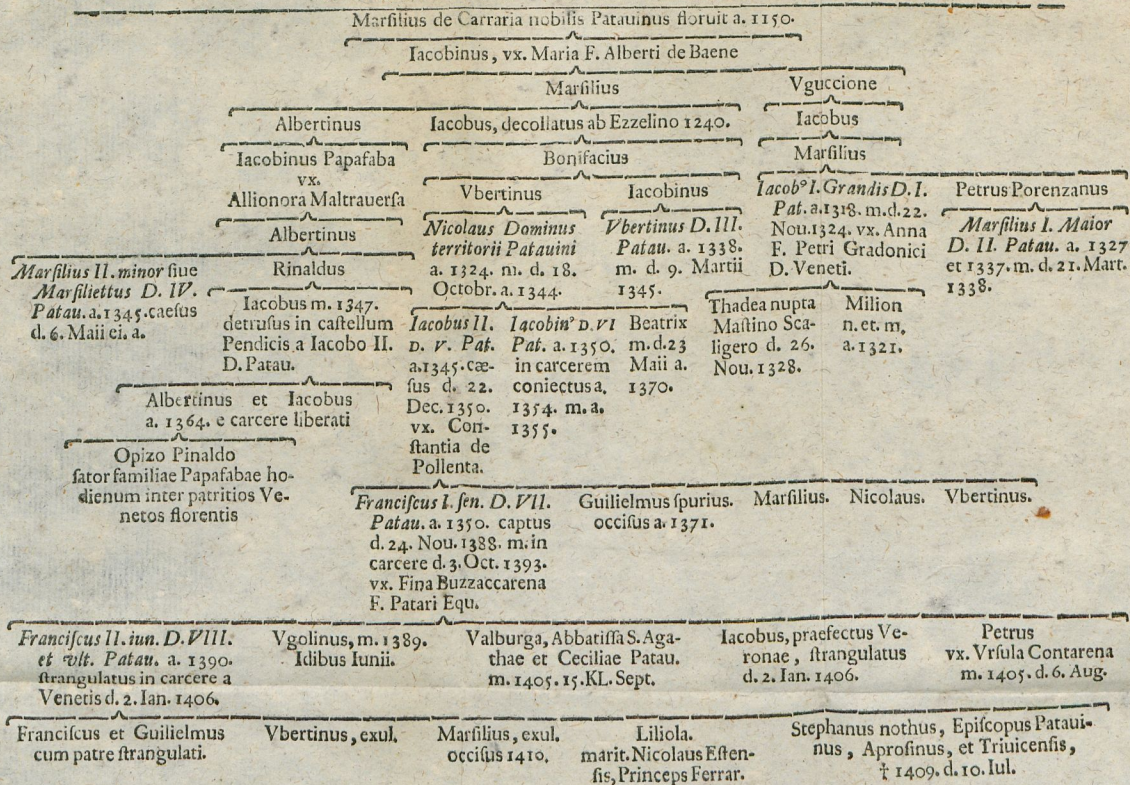
et 1337. m. d. 21. Mart.

1338.

fato

dic. Nicolaus. Vbertinus.

SCHEMA GENEALOGICVM
De successione Carrariorum in dominatu Patauino.

obiisse a. 1326. Contra epitaphium (y) et Cortussi (z) expressis verbis mortem eius referunt in A. MCCCXLIV. Quoniam vero res gestae Nicolai in anno 1327 antea fuerunt demonstratae ex scriptoribus luculentis, inprimis ex Mustato coaeuo, et Nicolai in exilio socio, euidetissimum est Scardeonium in designando anno, quo Nicolaus obiit, aberrasse. Caeterum sublicio schema genealogicum ad successiōnem Carrariōrum in dominatu Patavino eo clarius praesentandam. ☞

XIX. Sed ut denique ad ipsum numisma Carrariense ex diuerticulo reuertar, statuo hoc esse inter recentiora metalla omnium vetustissimum non absolute quidem, sed Antiquitas numismatis Carrariensis adstruitur.

G

in

sepultus est in templo fratrum minorum. Postea vero anno salutis MCCCXLIII, ab Ybertino Carrariensi, inuitis etiam fratribus Minoritis, et contra ecclesiae ritum, eam sibi iniuriam illatam dolentibus, Patavium translatus est, et in basilica D. Augustini depositus.

(y) Hoc exhibent ex lapidea tabula prope aram B. Virginis in templo D. Augustini Tomafinus in inscript. Patav. p. 36. Iacob. Salomonius in inscript. agri Patav. p. 71. hoc tenore:

Srenuus hic miles mores indutus heriles,
Armis militiam decorans, virtute sophilam,
Cui dat cognomen Carraria nobile nomen,
Compulsus Parca Nicolaus in hac iacet arca
Mille trecentis quatuor quoque denis
Ad hunc mors venit Octobris vnde vigenis.

Adducit hoc etiam Scardeonius p. 276. interpretatur de transportato Venetiis Patavium Sarcophago Nicolai, de quo paulo ante.

(z) lib. VIII. c. 14. Eodem anno MCCCXLIV. mense Octobris Dominus Nicolaus obiit, et in habitu fratrum minorum voluit sepeliri. Cuius corpus per Iacobus eius filium translatum in ecclesiam S. Augustini in pretioso monumento Paduae requiescit. Fuit miles pulcher et probus, quem Federicus Dux Austriae nunc dictus Romanorum Rex, militem fecit.

in relatione ad ea metalla, quae hactenus in nummophylaciis post restitutionem artis numismatice pro primis habitae sunt (a). Est magni moduli, ex cupro formatum arte fusoria more illius temporis, cum artificium cuden-

(a) *Abbas Bizotus nummum notissimum illum Hussiticum pro primo recentiorum vendit in praefat. T. 1. hist. numismat. reip. Holland. his verbis: A l' egard des modernes elles ont ete fabriquées dans l' Europe Chretienne depuis que la domination des Gots y a été eteinte, et que l' Architecture, la sculpture, la peinture, et la graeure, y ont reffleury: la premiere frapée est celle de Iean Hus en 1415, et si l' on en voit de plus anciennes, elles sont fausses ou restituées, nous n' en trouuons point en France de frapées avec l' effigie du Prince auant le regne Charles VII. la premiere qui a vn buste est de celle de Charles VIII. et d' Anne de Bretagne, que la ville de Lion leur offrit en 1494. nous auons seulement des monnoyes qui iustificient depuis douze cens ans les trois races et la succeSSION de nos rois, ce que n' ont point les autres monarchies. On doit aussi mettre au rang des monnoyes vne piece de Charles Comte d' Aniou, qui étoit Frere du Roi Saint Loüis, et qui regnoit en Sicile en 1266. Cette piece qui ne se trouue qu' en or, a toujours passé pour vne monnoye, quoi qu' elle soit frapée à la maniere des medailles antiques, et qu' elle ait plus de relief, que les monnoyes ordinaires. *Longe accuratius de primo inter recentiora metallo disquisit gnarus et idoneus horum cimeliorum existimator, et restitutor pristini decoris in metallis, quibus Caesaris Augusti optimi maximique res maximas illustrat, celeberrimus Dn. Carolus Gustauus Heraeus, Sacrae Caesareae et Catholicae Maiestati a consiliis et antiquitatibus, in epistola ad Tenzelium, subiuncta Nummophyl. Sax. P. II. lineae Ernest. p. 438. in cuius §. XI. p. 452. ita suam sententiam de primo metallo profert: Eorum, quae meis quidem oculis obiecta sunt, indubiae antiquitatis primum est solum magnit. 2. inclyti toga sagoque herois Nicolai Marchionis Estensis Ferr. pronepotis illustris Azonis, a quo Sereniss. Duces Luneb. genus ducunt. Cuius, utpote in aetate praetextata a. 1393. patris in locum suffe-**

dendi numismata Seculo XVI. demum fit in Italia excultum (b). Aeuo Carrariorum id fabrefactum esse, indicant genuinae notae, aerugo, ruditas formae anaglypticae, simplicitas figurae, et literarum obtusi characteres, quos sculptor tam adaequate exprimere non potuit, vti moduli magnitudinem. Restitutum nemo pronuntiabit, qui in memoriam reuocabit excidium gentis Carrariae A. 1405. factum, et Venetorum in eam inexpiabile odium, quo etiam deleta sunt insignia in sepulchro antiquo Carrariorum prope templum St. Antonii (c), ad plane abolendam memoriam sibi tam infensissimi nominis. Hinc firmiter mihi persuadeo Venetos nunquam permissoiros fuisse restaurationem honorum dominorum Carrariensium in metallis. Carrarios vero ipsos non abhorruisse a celebranda et perpetuanda nominis factorumque fama per metallia, ostendunt etiam alii tres nummi Carrarienses, quorum ectypos plumbeos tantum vidi. Primi metallii aduersa pars Nicolai Carrarii habet iconem titulumque his verbis:

G. 2

NICO.

inscripti, et iam a. 1441. act. 58. rebus humanis crepti, iuuenilior facies imberbis, et minus comata, quam in aliis imaginibus apparet, posset nummum coniectura antiquiorem effigere; Nisi auersa, quamuis nullis notata factis, et in area floribus conspersa nihil praeter scutum formae, vt dicitur, Gallicae S. infra cuspidatae, quadripartitum, atque in eius laterculo 1. et 4. Scutum Gallicum distinctum limbo dentato: In 2. et 3. auitam aquilam Eltensem, adiectis ex vtraque parte, literis monasticis N. M. (Nicolaus March.) exhibens, doceret constatum esse hoc numisma an. 1432. quo Carolus VII. Galliae ingentia merita istius Marchionis regio insigni ornat. etc.

- (b) *Arts fingendi similitudines ex argilla, gypso, cera, quae plastice dicitur, ab Italia restituta et exculta restituit etiam postliminio artem metallia consiendi per fusionem primo, quod manifeste produnt extantiores ectypi in operibus Pisani pictoris, Sperandi, Io. Fr. Enzolaie Parmensis, quibus antiquissimis rei nummariae restituae monumentis instructissima nummophylacia superbiunt. Primos hos usus ad eminentiores cereas formas metallia consandi insigniter promouit Victor Camelius. Camelio, qui Graecanicam Romanamque artem primus acmularatus esse videtur Celserrimo Heraeo. l. c. §. 1. p. 440. marculi cudendis elegantioribus anaglyphis; meminist quoque numismatis in theca nummaria Schwarzburg. extantis, in quo legitur Victor Camelius sui ipsius effigiator MDVIII. Post Camelum antiquam artem caelandi numismata excoluit Io. Cavinus, Paduanus, et praeorum Caesaryum, multorumque aetatis suae virorum clarissimorum imagines, maiori adhuc artificio et nitore, cudendo expressit. Vixit a. 70. m. 4. obiit 1570. Non. Septembr.*
- (c) Tomafinus in monument. Patav. p. 301. Salomon. inscript. vrb. Patav. p. 31. et 353.

NICOLAUS DE CARRARIA II TERRITORII PAT.

Do ANO, MCCCXXIII

auersa ostendit scutum Carrariense cum epigraphe

OBIIT ANNO DO. MCCC X....

Hoc numisma sua magnitudine aequat metallum Iacobi Grandis, de quo locutus sum. Alterius metalli longe minoris antica sistit effigiem Francisci II. iunioris de Carraria obliquam, capite nudo et crispato, cui literis monachalibus inscriptum:

FRANCISCI DE CARRARIA

Postica exhibet carrum Carrariorum cinctum sermo cum hac perigrapha:

DIE. IQ. IVNII. RECVPER. AVIT. PADVAM. ...

In fine occurrunt adhuc quidam characteres, fortasse notam anni exprimentes, sed lectu difficiles, Carri utriusque lateri intra sermum apposita conspicitur litera R. In tertii numismatis eiusdem moduli priore facie spectatur carrus Carrariorum cum titulo

FRANCISCVS DE CARRARIA,

in posteriore occurrit avis monstrofa, cornuta, caudata, gradens, expansis alis, inscriptis verbis

SEPTIMVS DVX PADVAE

Metallum vero Iacobi Grandis de Carraria laudatum, atque in hoc schediasmate exhibitum et illustratum, adduxerunt secum ex Italia Illustres Domini HIERONYMVS GVILIELMVS & IOANNES CAROLVS EBNER AB ESCHENBACH, illustris S. R. I. liberae Reipublicae Norimbergensis Senatores consulares splendidissimi, ad promouenda literarum studiana et facti, atque in suum locupletissimum nummophylacium reposuerunt, ad quod aditus nulli, pro summa Eorum in omnes doctos et hospites benevolentia, denegabitur, qui desiderio flagrabat hoc numisma accuratius pernoscendi, in eiusque genuinas notas inquirendi.

Augebit praesentia famam.

F I N I S.

Tom 1153

ULB Halle 3
007 362 668

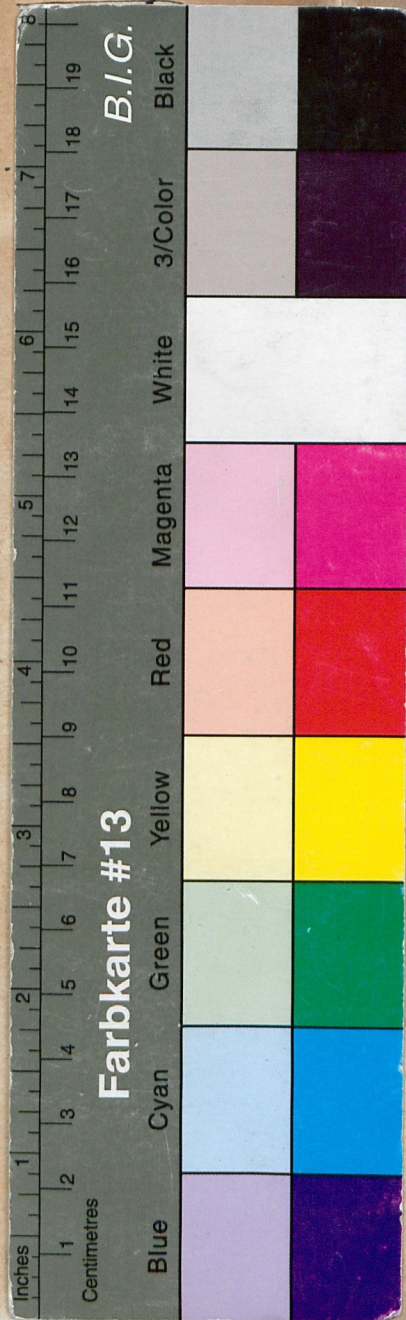

VD 18

M. C.

Q. D. B. V.
IO. DAVIDIS KOELERI P.P.
SCHEDIASMA HISTORICVM
DE
NUMISMATE
IACOBI GRANDIS DE CARRARIA
DOMINI I PATAVII
INTER RECENTIORA FORTE VETVSTISSIMO
EXPOSITA SIMVL
SVCCESIONE CARRARIORVM
IN DOMINATV PATAVINO
AD ILLUSTRATIONEM HISTORIAE
SECVLI P. C. N. XIV.

ALTORFI NORIC.
APVD IOD. GVIL. KOHLESIVM BIBLIOPOL. ET TYPOGR. ACAD.
A. O. R. c1o lcccxvii.